

Äänitetyt maisemat yläkoulun kestävän kehityksen opetuksessa

Leena Häkkinen

Maisteritutkielma

Taidekasvatus

Musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen
laitos

Jyväskylän yliopisto

Kevät 2021

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos
Leena Häkkinen	
Äänitetyt maisemat yläkoulun kestävän kehityksen opetuksessa.	
Taidekasvatus	Maisteritutkielma
Kevät 2021	s. 67
<p>Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin oppilaiden ajatuksia tallennetuista äänimaisemista ja luonnossa äänittämisestä. Tavoitteena oli selvittää, voisivatko äänitetyt maisemat ja työpajatyöskentely olla osa koulujen kestävän kehityksen opetusta. Tutkimus tehtiin porvoalaisessa peruskoulussa 13–14-vuotiaiden oppilaiden keskuudessa kuvataidetuille keuhällä 2019. Tutkimukseen osallistui yhteensä 55 oppilasta kahdelta seitsemännen asteen luokalta ja yhdeltä kahdeksannen asteen luokalta. Kenttätutkimus jakautui kolmeen vaiheeseen: 1) Oppilaat kuuntelivat kolme ääniteosta ja vastasivat kysymyksiin. 2) Äänityöpaja, johon osallistui neljä halukasta oppilasta. 3) Yksilöhaastattelu kolmen äänityöpajaan osallistuneen kanssa. Tutkimus oli tapaustutkimus, jossa tapaus oli äänimaisemien kuuntelu ja äänityöpajat, kun taas tutkimuksen kohteena olivat oppilaiden ajatukset ja kokemukset kuunnelluista äänimaisemista sekä kokemukset työpajatyöskentelystä. Tutkimuksessa käytettiin teoriatriangulaatiota, jossa teoreettinen kehys muotoutui Martin Heideggerin täälläolo-, huolehtiminen- ja käsilläolevuus-käsitteistä. Maurice Merleau-Pontyn ajattelu toi tarkasteluun ruumiillisuuden, havaitsemisen ja aistien näkökulman. Tässä tulkintakontekstissa jäsenneltiin aineistoa ja haettiin yhteyksiä aineistosta nousevien asioiden välillä. Tutkimus osoitti, että äänitettyjen maisemien kuuntelulla voidaan tukea kestävän kehityksen opetusta yläkoulussa. Oppilaiden kokemus luonnosta syveni, kun he pääsivät itse äänittämään maisemia työpajassa. Kysymykseen siitä, synnyttäisivätkö äänitetyt maisemat ja työpajatyöskentely kiinnostuksen huolehtia luonnosta paremmin, aineisto ei vastannut, koska asiaa ei suoraan oppilailta kysytty.</p>	
Asiasanat: äänimaisema, äänitetty maisema, kestävä kehitys, ympäristökasvatus, fenomenologia, Heidegger, täälläolo, huolehtiminen, käsilläolevuus, Merleau-Ponty, ruumiillisuus, havainnot, aistit, työpaja	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Ohjaajat: Pauline von Bonsdorff, Kaisa Mäki-Petäjä	

UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

Faculty of Humanities and Social Sciences	Department of Music, Art and Culture Studies
Leena Häkkinen	
Recorded Landscapes as Part of Sustainable Development Studies in Lower Secondary School in Finland	
Art Education	
Spring 2021	67 pp.
<p>This study examines the thoughts of lower secondary school pupils on recorded landscapes and on their own recordings in nature. The objective of the study was to investigate whether recorded landscapes and recording workshops could be a part of sustainable development studies in the Finnish secondary school system. The data for this study was collected in spring 2019 among 13–14-year-old students taking part in art education lessons in a lower secondary school in Porvoo. The total number of subjects was 55, consisting of the pupils of two seventh grade classes and one eighth grade class. The field research was divided into three stages: 1) the pupils listened to three recorded landscapes and answered questions afterwards; 2) a recording workshop with four voluntary pupils; 3) individual interviews with three pupils who participated in the recording workshop. The study was a case study, the actual case consisting of listening to the recorded landscapes and participating in the workshop, while the subject of investigation were the pupils' thoughts on the recorded landscapes and on the workshop experience. The method used was that of theory triangulation, where the theoretical framework was based on Martin Heidegger's concepts of Dasein, care and readiness-to-hand. Maurice Merleau-Ponty contributed with the perspectives of embodiment, perception and senses. This analytical framework provided the context in which the research data was observed and structured and connections between the results were found. The results indicate that listening to recorded landscapes can be a supportive part of sustainable development studies in the lower secondary school. Making their own nature recordings deepened the pupils' nature experience. The question whether listening to recorded landscapes or participating in recording workshops can encourage taking better care of nature, the study does not answer, since this question was not put to the pupils directly.</p>	
Key words: soundscape, recorded landscape, sustainable development studies, environmental education, phenomenology, Heidegger, Dasein, care, readiness-to-hand, Merleau-Ponty, embodiment, perception, senses, workshop	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Supervisors: Pauline von Bonsdorff, Kaisa Mäki-Petäjä	

Sisällysluettelo

ÄÄNITETYT MAISEMAT YLÄKOULUN KESTÄVÄN KEHITYKSEN OPETUKSESSA	1
JOHDANTO	5
1.1 KESTÄVÄN KEHITYKSEN OPETUS YLÄKOULUSSA	5
1.2 ÄÄNIMAISEMA JA ÄÄNITETTY MAISEMA	6
1.3 TUTKIMUSKYSYMYKSET	9
2 ÄÄNITETTY LUONTOKOKEMUS FENOMENOLOGISESTI TARKASTELTUNA	11
2.1 TÄÄLLÄOLEMINEN JA HUOLEHTIMINEN	11
2.2 RUUMIILLISUUS, AISTIT JA HAVAITSEMINEN	12
2.3 LUONTOKOKEMUKSEN KÄSILLÄOLEVUUS JA KATSEEN TARKENTAMINEN	14
3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	18
3.1 TUTKITTAVAT	18
3.2 KENTTÄTUTKIMUS	19
3.2.1 <i>Kuuntelu ja kyselyyn vastaaminen</i>	19
3.2.2 <i>Työpajatyöskentely</i>	21
3.2.3 <i>Yksilöhaastattelut</i>	22
4 TULOKSET	23
4.1 AINEISTON ANALYSOINTI	23
4.2 ÄÄNITETTYJEN MAISEMIEN SYNNYTTÄMÄT KUUNTELUKOKEMUKSET	24
4.3 HAVAINNOT TYÖPAJATYÖSKENTELYSTÄ JA LUONNOSSA ÄÄNITTÄMISESTÄ	43
4.4 KOKEMUKSET KUUNTELUSTA, TYÖPAJASTA JA MAISEMIEN ÄÄNITTÄMISESTÄ	45
5 POHDINTA	50
5.1 TUTKIMUKSEN ARVIOINTI	51
5.2 JATKOTUTKIMUSTARPEET	53
5.3 JOHTOPÄÄTÖKSET	56
LÄHTEET	57
LIITTEET	62

Johdanto

Tutkimukseni tarkastelee yläkoulun 7–8 luokkien oppilaiden ajatuksia äänimaisemista ja luonnossa äänittämisestä sekä sitä voisivatko äänimaisemat ja äänitystyöpajat olla yksi osa koulujen kestävän kehityksen opetusta.

Äänimaisemia on tutkittu jo pitkään eri puolilla maailmaa ja meillä Suomessa esimerkiksi Itä-Suomen yliopistossa Joensuussa. Vastaavia tutkimuksia, joissa yhdistetään äänimaisemat kestävän kehityksen opetukseen, on kuitenkin vähän, tuskin lainkaan. Tutkimukseni liittyy myös laajempaan keskusteluun ilmastomuutoksesta, johon jokainen kansalainen yläkoululaisia myöten joutuu ottamaan kantaa, jos ei julkisesti, niin ainakin mielessään.

Tutkimukseni on tehty porvoalaisessa peruskoulussa opintojaan suorittavien 13–14-vuotiaiden nuorten keskuudessa kuvataidetuoneilla kuukauden aikana keväällä 2019. Pohdin tulosten valossa sitä, voisivatko äänitetyt maisemat olla osa koulujen ilmasto- ja ympäristökasvatusta, jota opetussuunnitelmassa kutsutaan kestävän kehityksen teemoiksi.¹ Tarkastelen oppilaiden vastausten valossa sitä, minkälaisia ajatuksia, tunteita ja muistoja äänimaisemien kuuntelu oppilaissa herätti ja miten kokemus muuttuu, kun pääsee itse äänittämään lähiympäristöä. Pohdin myös sitä, voisivatko äänimaisemien kuuntelu ja koulun lähiympäristössä äänittäminen herättää oppilaassa kiinnostuksen tutkia luontoa ja ympäristöä enemmän. Voisivatko äänimaisemat ja oppilaiden itse äänitetyt maisemat olla yksi keino vaikuttaa siihen, että nuoret omaksuisivat jo varhain kestävän kehityksen periaatteet sekä luontosuhteen, jossa niin luonnosta nauttiminen kuin sen säilyttäminen olisivat luonteva osa omaa vaikuttamista ja jalanjälkeä maailmassa?

1.1 Kestävän kehityksen opetus yläkoulussa

Yläkoulun tärkein tehtävä on tukea nuoria elämään läpi kehitysvaihetta, joka voi olla monelle haasteellinen. Myös opintojen päätökseen saattaminen siten, että oppilaalla on mahdollisuus siirtyä toisen asteen opintoihin mahdollisimman jouhevasti, on etusijalla opetussuunnitelmassa. Niinä kolmena vuonna, jotka oppilas yläkoulussa opiskelee, myös kestävän kehityksen teemat ovat läsnä

¹ Opetushallitus 2014, 281.

kouluopetuksessa. Oppilaiden kanssa pyritään pohtimaan kestävän kehityksen sosiaalisia, yhteiskunnallisia ja taloudellisia sekä kulttuurisia ja ekologisia edellytyksiä.²

Opetushallituksen *Perusopetuksen opetussuunnitelmassa* (2014) kestävän kehityksen teemat ovatkin suhteellisen selkeästi läsnä. Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen ovat yksi perusopetuksen tavoitteista. Tällöin oppilaita ohjataan ”(...)ymmärtämään omien valintojen ja tekojen merkitys sekä itselle että lähiyhteisölle, yhteiskunnalle ja luonnolle (...)”³.

Yläkoulun luokkien 7–9 aikana pyritään siihen, että oppilaalle muodostuu vankka ymmärrys siitä, mitä kestävä elämäntapa merkitsee. Eri oppiaineissa tuodaan esiin teoreettisia näkökulmia kestävän kehityksen teemoihin. Teemoja tarkastellaan myös käytännössä pohtimalla muun muassa sitä, miten kestävän kehityksen eri ulottuvuudet ovat yhteydessä toisiinsa. Opetussuunnitelmassa kannustetaan myös oppirajat ylittävään kokeelliseen, tutkivaan ja toiminnalliseen työskentelyyn eri ilmiöiden parissa.⁴

Yksi näistä ilmiöistä on luonto ja siihen liittyvät teemat, kuten ilmastonmuutos. Tutkimukseeni liittyvässä työpajassa tutkimmekin toiminnallisesti luontoa, ja sen yhtä ilmiötä, äänimaisemaa, jota oppilaat pääsivät myös itse äänittämään. Työpajassa toteutui moni opetussuunnitelmassa mainittu tavoite kestävän kehityksen teemojen opettamisessa kuten kesimerkiksi kokeellinen ja tutkiva työskentely. Oppilaat tutkivat maailmaa mikrofoniin avulla ja etsivät kiinnostavia ääniä kouluympäristöstään. He lähtivät koulun rajojen ulkopuolelle tutkimaan lähiympäristön akustista tilaa etsien äänimaisemaa, jossa soisi vesi. Ylitimme myös oppirajoja kuunnellessamme äänityksiä jälkeen päin luokassa ja pohtiessamme äänimaiseman arvon lisäksi korvan toimintaa, kuulemisen ja kuuntelemisen eroja ja sitä, mihin kunkin huomio kuuntelussa kiinnittyy.

1.2 Äänimaisema ja äänitetty maisema

Äänimaisema käsitteenä sisältää monia merkityksiä riippuen siitä, missä kontekstissa siitä puhutaan. Helmi Järviluoman ja Ulla Pielan (2016) mukaan äänimaisema on yksinkertaisimmillaan melun, musiikin, luonnon äänen, ihmisten ja teknologian äänen muodostama kokonaisuus, jonka vaikutuspiirissä kulloinkin olemme.⁵

² Opetushallitus 2014, 280.

³ Opetushallitus 2014, 280.

⁴ Opetushallitus 2014, 281–282.

⁵ Järviluoma & Piela 2016, 7.

Äänimaisematutkimus on kansainvälistä, ja sen isänä pidetään kanadalaista säveltäjää ja musiikkikasvattajaa R. Murray Schaferia, jonka jalanjäljissä Suomeen rantautui termi ”äänimaisema” jo 1970-luvulla, mutta vasta 1990-luvun alussa termi yleistyi niin tutkimuskentällä kuin mediassakin.⁶

Äänimaiseman peruselementti on ääni, tilassa ja ajassa liikkuvaa ääniaalto, jonka korva tavoittaa ja aivot käsittelevät niin, että miellämme kuuloaistimukseen sisältyvän merkityksen. Entä milloin ääni on olemassa? Tämä on kysymys, josta äänimaisematutkimuksen kentällä on näkemyseroja.

Fenomenologisesti orientoitunut tutkija näkee, että äänellä on oltava kuulijansa, ennen kuin ääni on ääni. Muita näkökulmia omaksuneet äänimaisematutkijat katsovat, että ääni on ääni itsessään: ääni on olemassa, vaikka metsässä kaatuvan puun ääntä ei ole kukaan kuulemassa.⁷ Yhtä kaikki ääneen liittyy jollakin tavalla aina myös kuuleminen. Kuten Järviluoma ja Piela toteavat: ”Ääni on perin juurin heterogeeninen ilmiö. On mahdollista, että ääni kuullaan: siksi ääni on ääni.”⁸

Ihminen kuulee ääniä kuuloaistinsa avulla, mutta matalat taajuudet hän aistii myös kehollaan. Ääniaallot kulkevat värähtelynä välittäjäaineessa kuten ilmassa tai vedessä. Korvalehti ohjaa paineaallot korvakäytävän kautta tärykalvolle. Tärykalvo alkaa puolestaan värähdellä ja tätä värähtelyä kuuloluut voimistavat. Näin voimistunut värähtely siirtyy simpukkaan, jossa sijaitsevat äänen aistinsolut. Tällöin paineaallot etenevät nesteessä. Simpukan värekarvat muuttavat värähtelyn sähköiseksi signaaleiksi, jotka aivot tulkitsevat ääneksi.⁹ Se, mitä merkityksiä äänelle syntyy, on hyvin henkilökohtainen ja kulttuurisidonnainen asia. Heikki Uimosen (2016) mukaan me elämme erilaisten akustisten yhteisöjen jäsenenä ja tämä akustinen kulttuurisidonnaisuus antaa kehikon äänten tulkinnalle. Tietystä akustisesta kulttuurista elävä jakaa myös kuuntelukulttuurin, jonka kautta me tulkitsemme ääniä ja annamme niille merkityksiä. ”Ääntä tulkitseva kuuntelija valitsee henkilökohtaisesti mutta myös osana kulttuuriaan”, tiivistää Uimonen.¹⁰

Kuunteluun liitetään myös kaksi erilaista havaitsemisen muotoa: kuuleminen ja kuunteleminen. Edellinen on toimintaa, jossa äänilähdettä ei sinänsä rekisteröidä. Voimme kulkea metsässä miettimättä tarkemmin, mikä lintu juuri nyt laulaa, mutta jos olemme etsimässä tiettyä lintua, saatamme löytää linnun nimenomaan aktiivisen kuuntelemisen avulla, kun tunnistamme laulun.¹¹

⁶ Järviluoma & Piela 2016, 7.

⁷ Järviluoma & Piela 2016, 7–8.

⁸ Järviluoma & Piela 2016, 8.

⁹ Nygren 2013.

¹⁰ Uimonen 2016, 17; ks. myös Ampuja 2016, 76.

¹¹ Koivumäki 2018, 41–44.

Ääneen kuuluu elimellisesti myös hiljaisuus. Kuten kuvassa on valo ja varjo, niin äänessä on ääni ja hiljaisuus. Ääntä voi verrata ajatukseen, se on ohikiitävää ja hetkellistä. Ääntä ei voi pysäyttää, kuten kuvan voi, vaan ajatukset, mielikuvat ja muistot syttyvät ja sammuvat hetkessä. Siksi äänimaisemat vaativat kuulijaltaan keskittymistä, joskus myös hiljaisuutta.

Hiljaisuutta on monenlaista, ja hiljaisuuteen suhtaudutaan monin tavoin. Joku ahdistuu hiljaisuudessa, kun jollekulle se on elinehto. Positiivista mieltä tuottavaa hiljaisuutta moni löytää nimenomaan luonnosta. Outi Ampujan (2016) tutkiman suomalaisten hiljaisuuden kokemuksia ja muistoja käsittelevän aineiston¹² mukaan suomalainen määrittelee tyypillisimmin hiljaisuuden kuuluvan rauhalliseen luontoon, josta puuttuvat kaikki ihmisen toiminnasta johtuvat äänet. Myös kotoinen arkihiljaisuus, mietiskelevä hiljaisuus sekä mieluinen sosiaalinen hiljaisuus ovat äänimaisemia, joihin ihmiset liittävät positiivisia merkityksiä.¹³ Sen sijaan hiljaisuutta häiritseviksi ääniksi koettiin esimerkiksi ihmisten vihaiset äänet, liikenteestä tai työkoneista syntyvä melu ja voimakkaasti jyskyttävä disco- tai pop-musiikki.¹⁴

Elämme hereillä ollessamme äänissä ja äänimaisemissa, jotka vaihtuvat ja vaihtelevat koko ajan, jos kohta korvia ei voi sulkea unessakaan. Harri Huhtamäki (2016) väittää, että äänimaiseman historia kuitenkin muuttui radikaalisti sen jälkeen, kun fonografi, äänen tallennus oli keksitty. Äänimaisema saatettiin tallentaa ja sitä kautta siirtää ajassa ja paikassa.¹⁵ Tämän kehityksen tuloksena meillä on radio, elokuvat äänimaisemineen sekä valtaisia musiikkiteollisuus, tosin nyt jo eri alustoilta tallenteina tarjoiltuna. Kännykällä voi ottaa helposti tasokkaita kuvia, ja kun kehitys kehittyy, saatamme päästä tilanteeseen, jossa kännykällä voi myös äänittää teknisesti loisteliasta ääntä.

Huhtamäki puhuu Radioateljee-nimisen yhteisön ponnistuksista löytää uudenlainen lähestymistapa radiofoniseen kerrontaan. Tässä yhteydessä hän käyttää käsitettä *mielenmaisema*. Hän osoittaa, miten äänitettyjen äänien avulla äänimaisema voidaan muuttaa mielenmaisemaksi. Tämä tapahtuu organisoimalla äänitettyjä ääniä (luonnon ääniä, puhetta, musiikkia, efektejä, hiljaisuutta) siten, että syntyy ikään kuin mielen teatteri, jossa kokonaisuus soi tilassa, ajassa ja ihmisen mielessä

¹² Aineisto kerättiin Suomalainen hiljaisuus/Att uppleva tystnad -keruukilpailussa, joka järjestettiin 6.10.2011–31.5.2012. Järjestäjinä olivat Suomen Kirjallisuuden Seura (SKS) ja Svenska litteratursällskapet i Finland (SLS) yhdessä ympäristöministeriön, Suomen luonnonsuojeluliiton, Metsähallituksen, Kuuloliiton ja Hiljaisuuden ystävät ry:n kanssa.

¹³ Ampuja 2016, 93.

¹⁴ Ampuja 2016, 79.

¹⁵ Huhtamäki 2016,158.

synnyttäen merkityksiä: mielenmaiseman.¹⁶ Tämän mielenmaiseman saavuttamiseen tarvitaan äänitettyjä maisemia.

Tutkimuksessani äänimaisemat ja äänitetyt maisemat löytyvät Suomen luonnosta ja oppilaiden lähiympäristöstä, jos kohta äänimaisemia voi tallentaa missä päin maailmaa tahansa. Jos henkilöllä on riittävän tasokas äänityslaitte laadukkaine mikrofoneineen, voi laitteelle tallentua hetki niin tarkasti, että hetkeen voi palata, kun äänityksen kuuntelee jälkeinpäin. Muistaa Siperian kylmyyden, pakkaslumen narskeen tai flamingon vaaleanpunaisen loisteen ja tuhansien siipien iskut Tansanian sinistä taivasta vasten. Mutta äänitys on aina tallenne, heti äänityksen jälkeen se on jo menneisyyttä ”(...) mutta kuullaan aina preesensissä.”¹⁷ Äänimaisema on siis kuulijalleen aina tässä ja nyt, tallenteelta kuunneltunakin.

Tässä tutkimuksessa käyttämäni äänimaisema-käsite pitää sisällään ne luontoympäristöt, joissa oppilaiden kuuntelemat maisemat on äänitetty sekä ne luontoympäristöt, joissa oppilaat kulkivat äänittäessään työpajassa. Äänitetyt maisemat -käsite pitää sisällään edellä mainitut omat äänitykseni luontoympäristöissä sekä ne äänitykset, joita nuoret tekivät äänityöpajassa. Molemmat käsitteet sisällyttävät itseensä yksilön kulttuurisen tulkinnan ja siitä syntyvät merkitykset.¹⁸ Tarkastelen tutkimuksessani myös sitä, minkälaisia aistillisia ja ruumiillisia tunteja äänitetyt maisemat herättävät.

1.3 Tutkimuskysymykset

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella millä tavalla äänitetyt maisemat lisäävät oppilaiden täälläolon kokemuksia ja huolenpidon tarvetta, kun he kuuntelevat luonnossa tehtyjä äänityksiä. Lisäksi tarkastelen sitä, syveneekö oppilaiden ymmärrys äänitetyistä maisemista, kun he itse pääsevät toimimaan eli äänittämään maisemia luonnossa. Pääkysymys, johon tutkimus pyrkii vastaamaan, on: voisivatko äänitetyt maisemat ja työpajatyöskentely olla osa koulujen kestävän kehityksen opetusta.

Hypoteesini on, että äänitetyt maisemat voivat tarjota oppilaille mahdollisuuden kokea erilaisia luontomaisemia, niin lähiympäristöstä kuin eri puolilta maailmaa, ja sitä kautta kasvattaa ymmärrystä luonnosta ja luonnonsuojelusta. Ymmärrys voi toki lisätä myös huolta ja ahdistusta

¹⁶ Huhtamäki 2016, 169.

¹⁷ Huhtamäki 2016, 166.

¹⁸ Ampuja 2016, 76–77.

ympäristön tilasta. Se voi johtaa pahimmillaan ilmastoahdistukseen¹⁹, joka ei ole sairaus vaan reaktio maailman ympäristöongelmien suuruuteen. Pahimmillaan ahdistus voi lamauttaa yksilön.²⁰ En ole kuitenkaan sisällyttänyt tarkasteluuni ilmastoahdistusta²¹, vaikka nimenomaan lasten ja nuorten tiedetään olevan erityisen alttiita kokemaan sitä²².

Koska tämänkaltaista tutkimusta, jossa yhdistetään äänitetyt maisemat koulujen kestävän kehityksen opetukseen, on vähän, tutkimukseni tuo tärkeää tietoa koulujen kestävän kehityksen opetuksen tueksi ja sen kehittämiseksi. Myös jatkotutkimusta tullaan tarvitsemaan lisää.

¹⁹ Kysymys on vaikeista tuntemuksista, jotka syntyvät merkittävässä määrin ympäristöongelmista ja niiden uhasta. ks. Pihkala 2019, Tiivistelmä.

²⁰ Pihkala 2019, 4, 9.

²¹ Kun aloitin kenttätutkimukseni valmistelut vuonna 2018, ilmastoahdistus ei ollut keskeisesti esillä esimerkiksi suomalaisissa viestimissä, jos kohta Panu Pihkala oli tehnyt asiasta jo siihen mennessä tutkimusta.

²² Pihkala 2019, 11.

2 Äänitetty luontokokemus fenomenologisesti tarkasteltuna

Tässä tutkielmassa keskeiseksi tarkastelun kohteeksi olen valinnut äänitetyn luontokokemuksen fenomenologisen *täälläolemisen* ja *huolehtimisen* käsitteen kautta tarkasteltuna. Jälkimmäiseen käsitteeseen liittyy läheisesti myös välineiden käyttö. Valintaa perustelee se, että äänitettyjen maisemien kuuntelussa ja itse tekemisessä oma maailmassa oleminen nousee selkeämmin esiin. Lisäksi ympäristöä tutkitaan ja tulkitaan välineen avulla, tässä tapauksessa digitaaliseen tallentimeen kuuluvien mikrofoniin ja niillä äänittämisen kautta. Fenomenologisen teoriakehykseni muodostaa saksalaisen filosofin Martin Heideggerin ajattelu, jos kohta tarkastelen aineistoa osin myös ranskalaisen fenomenologin Maurice Merleau-Pontyn havaitsemis- ja aistifilosofiaan pohjautuen.

2.1 Täälläoleminen ja huolehtiminen

Martin Heidegger näki olemisen ja ajan tärkeinä elementteinä tutkittaessa ontologisesti maailmaa ja ihmisen olemista maailmassa (*Dasein*)²³. Olemisen tarkoittaa siis ihmisen olemista maailmassa mutta myös kaiken olevan olemassaoloa maailmassa vapaasti ja itsenäisesti.²⁴ Heidegger ei yhdistä ihmisen aktiviteetteja ja ihmistä itseänsä, vaan ihmisen oleminen maailmassa on Heideggeria paljon tulkinneen Huber L. Dreyfusin mukaan yksi ihmisen itse-ymmärryksen muodoista. Ja tähän itse-ymmärrykseen vaikuttaa myös kulttuuri, jossa elämme.²⁵

Heidegger puhuu tässä yhteydessä *täälläolemisesta*, jossa myös ihmisen spatiaalisuus eli tilallisuus toteutuu.²⁶ Tulkiten tämän niin, että tilallisuus toteutuu silloin, kun ihminen käsittää erillisyytensä toisista, ja ymmärtää samanaikaisesti olevansa yhtä maailman ja maailmassa olevien muiden olioiden kuten luonnon ja eläinten kanssa.

Ihminen on maailmassa tietyllä tavalla. Heidegger puhuukin *jossakin-olemisen tavoista*. Niitä ovat muun muassa tilanteet, jossa olemme tekemisissä jonkun kanssa, valmistamme jotakin, hoidamme tai vaalimme jotakin, tai käytämme jotakin. Heidegger kokoaa edelliset *huolehtiminen*-käsitteen

²³ Heideggerin keskeinen termi ”Dasein” on esimerkiksi englanninkielisissä käännöksissä usein jätetty alkuperäiseen muotoon, mutta käytän tässä esityksessäni suomennosta ”täälläolo”.

²⁴ Heidegger 2008, 47; Dreyfus 1991, 13.

²⁵ Dreyfus 1991, 23.

²⁶ Heidegger 2000, 80–83; 145–148.

alle. Myös ryhtyminen, toteuttaminen, tutkiminen, kysyminen, tarkasteleminen ja keskusteleminen kuuluvat huolehtimiseen.²⁷ Tulkitsen Heideggerin ajatusta niin, että eläessään omassa kulttuurissaan ihminen on kykeneväinen huolehtimaan täälläolemisestaan ja samalla ympäristöstään. Hänen on vain tiedostettava oma olemassaolonsa ja vastuunsa sekä itsestään että maailmasta, jossa hän on. Ihminen ei ole maailman vieressä tai ulkopuolella, vaan maailmassa, eli ihminen on ympäröity maailmalla (*sein-bei*). Tästä huolimatta Heideggerin mukaan ihminen ei koskaan voi olla täysin kotonaan maailmassa. Mutta hän voi kotoutua maailmaan kotouttamalla ympärillään olevaa. Kun ihminen kotouttaa jotakin, se ei ole enää ulkopuolinen kohde vaan siitä tulee osa häntä ja tämän prosessin myötä ihminen voi laajentaa käsitystään maailmassa olevista kohteista ja kotouttaa ne osaksi häntä itseään.²⁸ Ajatusta voi soveltaa esimerkiksi luontosuhteen syntymiseen. Jos ihmisellä on lapsesta saakka mahdollisuus mennä metsään milloin tahansa ja kun hän siellä toistuvasti kulkee, hengittää männynlehtiä ilmaa, tuntee polun ja sen muhkuraisen pinnan ja kuuntelee tuulen suhinaa puissa, voi Heideggeria mukaillen ajatella, että ihminen kotouttaa luontoa itseensä ja päinvastoin. Luonto kotouttaa ihmistä. Jostakin vieraasta voi tulla tuttua ja kotoista ja sitä kautta osa ihmisen identiteettiä. Ja kun jokin on osa omaa olemista, on mahdollista, että siitä myös pitää paremmin huolta.

2.2 Ruumiillisuus, aistit ja havaitseminen

Elämme maailmassa ja huolehdimme maailmasta muun muassa aistiemme avulla. Maurice Merleau-Ponty on pohtinut ihmistä ja hänen elämäänsä maailmassa-olemisen käsitteen kautta, liittäen ajatteluun vahvasti myös ruumiillisuuden ja aistit.²⁹

”Havaitseva mieli on ruumiillinen mieli”, Merleau-Ponty tiivistää.³⁰ Havaitseminen tapahtuu meissä, ruumiissamme jonkin aistin avulla. Kun keskitämme huomion johonkin, esimerkiksi maisemaan akustisesti, käytämme korviamme ja keskitämme huomion kuulon avulla tiettyyn yksityiskohtaan ääniä pursuvassa maisemassa. Mutta emme kuule vain korvillamme, vaan koko keholla. Varsinkin matalat äänet resonoivat koko ruumiissamme.

²⁷ Heidegger 2000, 83.

²⁸ Heidegger 2008, 81, 82; Dreyfus 1991, 44–45.

²⁹ Merleau-Ponty 2014, ks. esim. s. 3–12; 75–105: 257–223; 267–234.

³⁰ Merleau-Ponty 2012, 60.

Merleau-Pontyn mukaan ruumiimme ei ole tilassa kuten oliot yleensä ovat, vaan ruumiimme seurustelee tilan kanssa. Ymmärrän tässä yhteydessä tila-käsitteen laajasti seurusteluna maailman kanssa. Havainnoimme ympäristöämme, otamme vastaan viestejä ruumiillamme ja tulkitsemme viestejä aivojemme avulla. Mutta ruumiimme ei Merleau-Pontyn mukaan ole pelkkä väline tai keino, vaan ”se on ilmaisu itsestämme maailmassa, pyrkimyksemme näkyvä muoto”.³¹ Me käsitämme maailman ruumiillisen tilanteemme pohjalta. Otteemme maailmaan muuttuu, kun erilaiset havainnot koettelevat ja houkuttelevat meitä. Havaintojemme myötä myös ankuroitumisemme tässä ja nyt -tilaan muuttuu jatkuvasti. Ja tähän kommunikaatioon, seurusteluun tilan ja ympäröivän maailman kanssa, liittyvät läheisesti omat aistimme.³²

Merleau-Ponty on kirjoittanut taiteilijan työskentelyä pohtiessaan kyvystämme käyttää aistejamme. Emme tarvitse kolmatta silmää tai korvaa, sillä fyysiset aistimme, kuten silmä tai korva, ovat paljon muutakin kuin pelkkiä vastaanottimia. ”Ne ovat maailman prosessoreita, joilla on näkemisen lahja.”³³

Näkemisen lahja ei kuitenkaan ole sisäsyntyinen asia, vaan meidän on harjoitettava aistejamme, kyetäksemme käyttämään niitä tehokkaasti.³⁴ Jos tarkastelemme nuorten koululaisten arkea, se näyttää hyvin sirpalemaisena. Koulupäivä täyttyy yhden oppiaineen tunnista tuolla ja toisesta täällä, ja ruumiillisuus, jota he kokevat, syntyy kiiruhtaessa luokkahuoneesta toiseen.

Opetussuunnitelma sisältää valtavan määrän opittavaa, joten on toki uskaliaista ajatella, että sinne mahtuisi enää mitään uutta. Mutta entä jos oppilailta olisi mahdollisuus työskennellä kaikissa aineissa vähän pidempään ja keskittyneemmin? Entä jos he voisivat työskennellä myös äänien ja luonnon kanssa enemmän kuin mitä he tällä hetkellä hektisen koulutyönsä keskellä kykenevät? Harjaantuisiko heidän kykynsä havaita ympäröivää maailmaa myös akustisesti paremmin?

Me ilmaisemme itseämme ruumiillamme ja havaitsemme ympäristöä sen avulla. Ruumiillisuus on vahvasti läsnä havainnoissamme ja ilmaisussa, jotka kirpoavat näistä havainnoista. Kaikki ruumiin inhimillinen käyttö on Merleau-Pontyn mukaan ilmaisemista.³⁵

Hän kirjoittaa ruumiimme olevan ”järjestelmien järjestelmä, joka on omistautunut maailman tutkimiseen”. Se kykenee harppaamaan yli etäisyyksien ja piirtää ”olemisen käsittämättömään tasaisuuteen koloja ja kohoumia, välimatkoja ja etäisyyksiä: merkityksen”. Toiminnassa oleva ruumis antaa meille mahdollisuuden ilmaista itseämme, se ”antaa ilmaistavalle asialle kodin ja

³¹ Merleau-Ponty 2012, 63.

³² Merleau-Ponty 2012, 64, 63–65.

³³ Merleau-Ponty 1993, 26.

³⁴ Merleau-Ponty 1993, 26.

³⁵ Merleau-Ponty 2012, 316.

istuttaa merkityksen johonkin, missä sitä ei ennestään ollut.³⁶ Tulkitsen tämän niin, että esimerkiksi oppilaat, jotka luonnossa äänittävät maisemaa, kohtaavat toiminnassaan myös uusia merkityksiä, joiden avulla oman minän sekä fyysinen että henkinen rakentuminen voi alkaa tai jatkua.

Olen kohdannut lukuisissa vetämissäni äänityöpajoissa monia eri ikäisiä ihmisiä, jotka kokevat merkityksellisenä sen, että voivat keskittää korvansa kuuntelemaan maailmaa. Kun äänimaailma, joka on usein visuaalisuuden valtaamassa maailmassamme toissijainen apulainen, avautuu äänittäessä, monet oppilaat ovat kommentoineet tapahtumaa ihmetellen. Korvat ovat auenneet, ”kuulen paremmin”, he ovat iloinneet.

Lapset ja nuoret elävät tällä hetkellä valtavan informaatiotulvan keskellä. Visuaalinen maailma kiinnittää heidän huomionsa, jos kohta äänimaailmat ovat niissäkin läsnä. Entä jos tarjoamme mahdollisuuden keskittyä toisin, pelkkään ääneen, kuten työpajoissani on tehty? Annamme mahdollisuuden lähteä ulos ympäristöön, tutkimaan ympäristöä mikrofonin kautta kuunnellen, keho äänille avoinna. Tällöin myös ruumiillisuus on konkreettisesti läsnä. Kädet, jotka puristavat mikrofonin pidikettä tuntevat kylmän ja kohmeen, korvat tuntevat tuulen viiman. Silmät etsivät suojapaikkaa, jotta äänitys onnistuisi tuulesta huolimatta ja jalat tunnistavat maaston epätasaisen rytmin. Tällöin oppilas havainnoi maailmaa, kuuntelee sitä ruumiillaan ja aisteillaan ja on olemassa Heideggerin täälläolemisen hengessä.

Voisiko silloin tapahtua Merleau-Pontyn kuvaamaa merkityksen uudelleen istuttamista, harppausta kohti uutta merkitystä, uutta tulkintaa maailmasta? Voisivatko äänimaisemat rakentaa uutta fyysistä ja henkistä yhteyttä ympäristöön, jossa lapsi ja nuori elää?

2.3 Luontokokemuksen käsilläolevuus ja katseen tarkentaminen

Palatkaamme takaisin Martin Heideggerin ajatteluun. Heideggerin mukaan jokapäiväinen täälläolo sisältää lähtökohtaisesti sen, että ollessamme kansakäymisessä toisten ihmisten ja olioiden kanssa me huolehdimme heistä ja siksi sen kaltaiseen olemiseen ei erikseen tarvitse siirtyä. Olemme jo siinä.

Kohtaamme jatkuvasti arjessamme olevia, joista huolehdimme. Näitä olevia Heidegger kutsuu *välineiksi*. Väline näyttäytyy meille parhaiten silloin, kun käytämme sitä eli olemme kansakäymisessä välineen kanssa emmekä vain teoreettisesti katsele sitä. Tässä yhteydessä

³⁶ Merleau-Ponty 2012, 315–316.

Heidegger käyttää esimerkkinään muun muassa vasaraa.³⁷ Voisi siis ajatella, että oppilaat, jotka osallistuivat kenttätutkimukseni toiseen osioon eli työpajatyöskentelyyn, kohtasivat Heideggerin tarkoittaman välineen, joka heidän tapauksessaan oli digitaalinen äänityslaite eli tallennin.

Oppilaat pääsivät käyttämään tallentimia, joissa on stereomikrofonit ja joiden avulla he kykenivät helposti äänittämään luonnossa maisemia. Näin he pääsivät muodostamaan alkuperäisen suhteen välineen olemistapaan, jota Heidegger kutsuu *käsilläolevuudeksi* (Zuhandenheit).³⁸ Voidaksemme käyttää välineitä niiden täytyy olla saatavilla ja käytettävissä. Käsilläolevuuden tärkein ominaisuus on se, että se mahdollistaa jonkin asian toteuttamisen: kenttätutkimukseni työpajoissa tallentimet mahdollistivat äänimaisemien tallentamisen ja sitä kautta ympäristön oppilaille akustisesti käsilläolevaksi.

Käytämme välineitä valmistaaksemme jotakin eli työhön liittyy aina viittaus myös materiaaliin. Heidegger käyttää esimerkkinä vasaraa ja nauvoja, neula ja lankaa, kun taas kenttätutkimukseni työpajoissa materiaalinamme oli luonto, mutta immateriaalisella tavalla: ympäristöä tallennettiin digitaalisesti ykkösinä ja nollina äänityslaitteen kortille, josta informaatio siirretään kuunteluun ja työstettäväksi eteenpäin. Heideggerin mukaan työn tekeminen välineen avulla mahdollistaa tekijälleen ei vain olevan kohtaamisen, vaan myös toisen ihmisen kohtaamisen samassa maailmassa. Äänityöpajaesimerkkiä käyttäen: valmis äänitetty maisema, jonka joku kuuntelee, yhdistää hänet ja tallennuksen tekijän maailmassa, jossa sekä työn valmistajat että käyttäjät elävät.³⁹

Heidegger puhuu myös *katseen tarkentamisesta*. Tällä hän tarkoittaa, että kohdistamme huomionamme kohteeseen, jota aiomme tarkastella. Viemme keskittymisemme tietynlaiseen olemispaikkaan, jossa *käsittäminen* on mahdollista. Heideggerin mukaan käsittäminen tapahtuu, kun asioista puhutaan ja keskustellaan. Heideggerin mukaan käsittäminen on laajassa mielessä *tulkitsemista* ja sitä kautta käsittämisestä tulee myös *määrittämistä*. Kun ihminen on käsittänyt jotain, hän voi määritellä ja ilmaista asioita ääneen. Ja kun jokin on ilmaistu, sen voi myös siirtää muistiin ja tätä muistijälkeä voi alkaa varjella.⁴⁰

Heideggerin katseen tarkentamisen käsite tulee lähelle Merleau-Pontyn ajattelua aisteista ja havaitsemisesta. Voimme keskittää katseen sijasta korvamme maisemaan, luontokuvaan, joka soi äänin. Meidän on mahdollista tulkita sitä samalla tavoin kuin katseen avaamaa maisemaa, jossa olemme läsnä. Materiaalina on ääni. Tulkinnan ja määrittämisen avulla voimme ilmaista

³⁷ Heidegger 2000, 97.

³⁸ Heidegger 2000, 97.

³⁹ Heidegger 2000, 97.

⁴⁰ Heidegger 2000, 89.

kokemuksemme tästä äänin soivasta maisemasta. Kun määrittely on tapahtunut, voimme myös keskustella kokemuksesta, painaa maiseman ja siitä saadun kokemuksen mieleen ja muistaa sen jossain toisessa tilanteessa. Toisin sanoen voimme puhua ja sanoittaa akustiset kokemuksemme. Ilmaista ne.

Täälläoleminen ja eläminen vaatii ihmiseltä ”itsestään kiinni pitämistä” eli itsensä rakentamista. Me rakennamme siitä, minkälaiseen tekemiseen kohdistamme energiamme ja minkälaisesta tekemisestä välitämme.⁴¹ Ajatellaanpa vaikka kenttätutkimukseeni osallistuneita pikkukaupungissa asuvia nuoria. Luonto on lähellä ja helposti saavutettavissa, mutta he viettävät suurimman osan koulupäivästään sisällä, luokkahuoneissa ja käytävillä. Oma kokemukseni oli, että suurinta osaa oli pakotettava menemään ulk välitunnille. Toki esimerkiksi liikuntatunneilla ollaan paljon ulkona, mutta ohjatusti ja usein rakennetun ympäristön kentillä.

Ekologi, kulttuuriantropologi ja filosofi David Abram (1996) puhuu ihmisestä maisemassa, aisteista ja siitä kuinka perustavaa laatua kokemuksemme luonnosta on. Tällaisia kokemuksia ovat esimerkiksi ilman hengittäminen tai maaperällä käveleminen. Olemme ennen olleet yhtä luonnon kanssa, mutta emme ole sitä enää, sillä Abram in mukana yhteytemme luontoon on katkennut. Luonto näyttäytyy meille vain tarpeidemme tyydyttäjänä, kun maata poltetaan pelloiksi, ja suuret mekanisoidut maatilat eri puolilla maailmaa tuottavat lihaa syötäväksemme. Samalla luonto loittonee yhä kauemmaksi ikään kuin kuilun tuolle puolen. Täytämme tämän kuilun kulutushysterialla ostamalla uusia kännyköitä ja tietokoneita, viihdyttämällä itseämme niiden virtuaalimaailmoissa. Abram in peräänkuuluttaakin aistiemme avaamista uudelleen, ja kehottaa löytämään itsestämme sen maagikon, joka tuntee oikeasti maan jalkojensa alla, vaikka asuisimme kivikaupungin keskellä.⁴²

Abramin ajatukseen luonnon ja ihmisen välisestä kuilusta, joka korvataan virtuaalitodellisuudella, on helppo yhtyä, jos ajattelee esimerkiksi koronan vauhdittamaa digiloikkaa yhteiskunnassamme ja kouluissamme. Myös vapaa-ajalla kännykkä on itse kunkin seuralaisena. Abram in mukaan tämä estää ympäristön aistimisen, mutta entä jos laitteet toimivatkin väylänä takaisin luontoon? Digitaalinen tallennin, kännykkä tai Ipad olisikin se apuväline, jolla nuori saadaan tutkimaan omaa ympäristöään, olipa se sitten kivikaupunki tai maaseuturetteki lintujärvelle?

Tutkielmani ydintavoite onkin tarkastella oppilaiden kuuntelussa syntyneiden ajatusten, muistojen ja työpajatyöskentelykokemuksen kautta juuri tätä: olisiko äänitettyjen maisemien ja äänityöpajojen

⁴¹ Heidegger BP, 159: Dreyfus 1991, 147.

⁴² Abram 1996, 28–29; natural akadem in learning lab, 2010.

kautta mahdollista vahvistaa oppilaan luontokokemusta niin, että hän ymmärtää, että me rakennamme maailmassa ja maailmasta? Että me olemme olemassa maailmassa ja maailmasta, josta meidän on syytä pitää huolta?

3 Tutkimuksen toteutus

Tutkimus toteutettiin huhti–toukokuussa 2019 Porvoon Pääskytien koulun kuvataideopintoihin osallistuvien luokkien 7B ja 7D -oppilaiden sekä kahdeksannen luokka-asteen valinnaisen kuvataideryhmän oppilaiden kanssa. Yhteensä tutkimukseen osallistui 55 oppilasta. Kenttätutkimus jakautui kolmeen vaiheeseen.

Ensimmäisessä vaiheessa oppilaat kuuntelivat kolme äänimaisemaa, minkä jälkeen he vastasivat kysymyslomakkeen kysymyksiin. Tutkimuksen toinen vaihe käsitti kaksi äänityöpajakertaa, joissa ensimmäisessä opeteltiin käyttämään kannettavaa digitaalista äänitallenninta ja toisessa lähdettiin luontoon äänittämään tallentimin äänimaisemia. Kolmannessa vaiheessa haastattelin äänityöpajaan osallistuneet oppilaat yksilöhaastatteluun.

Kenttätutkimukseni asetelma oli haastava, sillä jakautuessaan kolmeen osaan toteutus vaati runsaasti monimuotoisia järjestelyjä koulun jo muutenkin kiireisessä arjessa. Olin valinnut Porvoon Pääskytien koulun kenttätutkimukseni toteuttamispaikaksi, koska asun itse Porvoossa ja tunnen kyseisen koulun kuvataideopettajan. Tutkimukseen osallistuneet luokat valikoituivat käytännön toteutuksen kannalta järkevimmällä tavalla.

3.1 Tutkittavat

Tutkimukseen osallistui yhteensä 55 Porvoon Pääskytien koulun oppilasta, jotka tutkimuksen tekoheikellä olivat 12–13-vuotiaita.⁴³ Valitsin luokat 7B, 7D ja 8. valinnaisen kuvataiteen ryhmän pääasiassa käytännön syistä. Nämä kolme luokkaa olivat jakson kuvataidetunneilla samana aamuna peräkkäin, joten kykenin toteuttamaan kenttätutkimuksen ensimmäisen vaiheen yhden koulupäivän aikana.

Tutkimuksen toiseen vaiheeseen oppilaat valittiin arpomalla. Johtuen käytettävien tallentimien määrästä äänityöpajaan valittiin kuusi henkilöä. Arvonta suoritettiin niiden henkilöiden kesken, jotka olivat ensimmäisen vaiheen kyselylomakkeessa ilmaisseet halunsa osallistua äänityöpajatyöskentelyyn ja haastatteluun. Ilmoittautuneita oli yhteensä 11 oppilasta. Arvonta

⁴³ Kyselylomakkeessa saattoi ilmoittaa olevansa tyttö, poika tai muun sukupuolinen. Tutkimukseni kannalta sukupuoli ei ole oleellinen tekijä, siksi en erottele tutkimuksessani vastauksia sukupuolen mukaan, vaan puhun oppilaista. Valintaa liittyvät myös intimitteettisuoja ja identiteetti-lähtökohdat. Useat pohtivat sukupuoltaan tässä elämänvaiheessa syvästi.

suoritettiin siten, että jokaiselta tutkimukseen osallistuvalla luokka-asteelta oli oppilaita. Äänityöpaja ei kuitenkaan toteutunut arvottujen oppilaiden voimin, sillä lähes koko ryhmä vaihtui, johtuen sairastumisista, kilpailumatkoista jne. Lopulta ensimmäisellä työpajakerralla perjantaina 26.4.2019 läsnä oli kolme oppilasta, seuraavalla kerralla perjantaina 3.5.2019 samat kolme oppilasta ja heidän lisäksi yksi uusi oppilas, joten äänityöpajavaiheeseen osallistui yhteensä neljä oppilasta. Äänityöpajat kestivät molemmilla kerroilla kaksi oppituntia ja vedin ne itse⁴⁴.

Kolmannen vaiheen yksilöhaastatteluihin osallistui kolme oppilasta neljästä. Haastattelutilanne kesti jokaisen kohdalla n. 20 minuuttia ja samat kysymykset esitettiin jokaiselle samassa järjestyksessä. Äänitin haastattelut tallentimelle. Yksi äänityöpajaan osallistunut oppilas ei halunnut tulla haastatteluun, mutta pyysi kysymykset sähköpostilla, jotka hänelle toimitettiin. Hän ei kuitenkaan koskaan vastannut kysymyksiin.

3.2 Kenttätutkimus

3.2.1 Kuuntelu ja kyselyyn vastaaminen

Kenttätutkimukseni ensimmäisessä vaiheessa luokkien 7B ja 7D oppilaat ja kahdeksannen luokkien kuvataiteen valinnaisen oppilaat, jotka olivat saaneet vanhemmiltaan luvan osallistua tutkimukseen ja jotka halusivat itse siihen osallistua, kävivät kuuntelemassa erillisessä tutkimusta varten rakennetussa ja verhoihin rajatussa tilassa kolme äänimaisemaa.⁴⁵ Ne olivat omia luontoäänityksiäni, joita kutsun teosnimillä *Talvivirta*, *Kesälaiturilla* ja *Sade*⁴⁶. En paljastanut oppilaille äänimaisemien nimiä, en myöskään numeroinut niitä, vaan äänimaisemiin liitettiin numeroinnin sijasta muodot, jotka toistuivat muistiinpanolapuissa. *Talvivirran* muistiinpanolaput leikattiin pyöreän muotoisiksi, *Kesälaiturilla* sai neliön muotoisen muistiinpanolapun ja *Sade*-teosta saattoi kommentoida kirjaamalla ajatuksiaan kolmion muotoiselle muistiinpanolapulle.

Vältin numerointia kolmesta syystä. Arvelin, että numerointi saattaa arvottaa teoksia. Tärkeämpi syy oli kuitenkin kuuntelukäytäntö. Oppilaat tulivat kuuntelemaan kolmen ryhmässä, joten

⁴⁴ Olen vetänyt äänityöpajoja erilaisille ryhmille vuodesta 1988 lähtien.

⁴⁵ Rakensimme kuuntelutilan yhdessä kuvataiteen lehtori Titta Suvannon kanssa. Ks. Liite 1.

⁴⁶ Äänimaisemat kuunneltavissa netissä: <https://soundcloud.com/user-785647379/sets/leena-hakkisen-maisteritutkielman-2021-aaniteokset>

jokaiselle ensimmäisenä kuultu maisema olisi ollut eri äänimaisema kuin numeroitu ykkönen. Näin muistiinpanolappujen muistiinpanot olisivat olleet sekaisin enkä olisi voinut käyttää niitä aineistona, kuten nyt voin tehdä. Lisäksi päätökseen vaikutti se, miten ihminen kykenee vastaanottamaan ääntä.

Ääni on ohikiitävää ja hetkellistä; on vaikea tavoittaa äänen synnyttämää ajatusta, kun ääni on häipynyt kuulumattomiin. Muistiinpanolappujen tarkoitus oli toimia muistin tukena, pääsivähän oppilaat vastaamaan kysymyksiin vasta sen jälkeen, kun he olivat kuunnelleet kaikki kolme äänimaisemaa.

Kun oppilaat tulivat kuuntelutilaan, kerroin heille jokaiseen äänimaisemaan liittyvästä muodosta ja muistiinpanolapuista, joissa muoto kiinnittyi tiettyyn äänimaisemaan. Pyysin heitä kirjoittamaan muistilappuihin kuuntelun aikana avainsanoja ja/tai ajatuksia/muistoja siitä, mitä äänimaisemat kunkin kuulijan mielessä herättävät. Pyysin myös työskentelemään hiljaisuudessa. Ohjeistin jokaista oppilasryhmää samoin sanoin.

Kuuntelupaikka rakentui tuolista, toisesta tuolista, joka toimi pöytänä ja korvakuulokkeista, joissa ääniteos soi luuppina eli aina loputtuaan se alkoi alusta. Kukin oppilas kuunteli kutakin ääntä kolme minuuttia, ja kun aika oli täysi, soitin kelloa sen merkiksi, että oppilaat vaihtavat kuuntelupaikkaa. Kun jokainen oli kuunnellut kaikki kolme äänimaisemaa, oppilaat siirtyivät muistiinpanolappuineen ulos verhotusta tilasta luokkatilaan vastaamaan kyselylomakkeeseen⁴⁷. Kyselylomake oli tehty Office 365 -oppimisympäristöön ja oppilaat vastasivat kysymyksiin kännyköin⁴⁸. Valitsin kyseisen vastaamisjärjestelyn, koska tiesin ennakkotutustumisen perusteella, että tässä yläkoulussa kännykkävastaamista käytetään laajasti eri koetilanteissa ja että koejärjestely on oppilaille tuttu ja mieluinen.

Kunkin oppilaan kohdalla kuuntelutapahtuma kesti 10 minuuttia ja kyselyyn vastaamiseen oli vastaavasti 10 minuuttia aikaa. Vuoroaan odottavat oppilaat työskentelivät kuvataiteen lehtorin ohjauksessa kuvataideluokan toisessa tilassa. Vastattuaan kysymyksiin kuunteluun osallistuneet palasivat jatkamaan opiskelua.

Viimeiseksi kyselylomakkeessa kysyttiin kunkin oppilaan halukkuutta osallistua äänityöpajaan ja sitä seuraavaan yksilöhaastatteluun. Tähän kysymykseen 55 oppilaasta 11 oppilasta vastasi kyllä.

⁴⁷ Kyselylomake ja vastausmäärät ks. Liite 2.

⁴⁸ Mikäli kännykkä ei toiminut, luokassa oli auki yksi tietokone vastaamista varten.

3.2.2 Työpajatyöskentely

Äänityöpajat pidettiin kahtena perjantaina ja ne kestivät kaksi oppituntia eli puolitoista tuntia kerrallaan. Toimin itse kyseisten äänityöpajojen opettajana. Tilana käytimme kuvataideluokan pienempää luokkahuonetta. Oppilaita oli kaikkiaan neljä. Pyysin heiltä luvan äänittää opetuskerrat ja sain siihen kaikilta luvan.

Ensimmäisellä kerralla opeteltiin äänittämistä tallentimilla. Oppilaat tekivät myös äänitysharjoituksia sekä koulun sisällä että ulkona, koulun pihalla. Jokaisen äänitykset kuunneltiin yhteisesti ja niistä keskusteltiin yhdessä. Samalla kävimme läpi asioita kuuntelemisesta ja teknisiä yksityiskohtia äänittämisestä tallentimilla.

Toisella äänityöpajakerralla lähdimme äänittämään koulua ympäröivään luontoon. Muodostin kolme paria siten, että kaksi oppilasta oli keskenään pari, kuvataiteen lehtori Titta Suvanto oli yhden oppilaan pari ja itse olin kyseiselle opetuskerralle tulleen oppilaan pari. Ohjeistin kuuntelemaan mikrofonin kautta luontoa ja sen äänimaailmaa sekä äänittämään vesimaisemaa, menimme lähelle merenrannalle. Päivä oli mahdollisimman huono äänittämistä ajatellen: jäätävän kylmä tuuli oli kovaa ja puuskaista.

Äänitysretken jälkeen palasimme luokkaan ja kuuntelimme jokaiselta oppilaalta yhden äänityksen ja keskustelimme kuulemastamme yhdessä. Kävimme läpi myös kokemukset äänityöpajasta. Sovimme lopuksi kullekin oman haastatteluajan lukuun ottamatta oppilasta, joka halusi haastattelukysymykset sähköpostite.

Oppilaiden omia äänityksiä kertyi 83 tiedostoa. Sain kultakin oppilaalta luvan analysoida tutkimusta varten harjoitustyöt, joten tallensin oppilaiden tiedostot tietokoneelleni.

Äänitin myös molemmat äänityöpajakerrat. Yhteensä äänityöpajan opetustilanteesta äänitettyä aineistoa on 1 tunti 38 minuuttia ja 40 sekuntia. Kestoon eivät sisälly yksilöhaastattelut, jotka olivat äänityöpajaan osallistuneille vapaaehtoisia ja tehtiin kullekin oppilaalle sopivana ajankohtana toukokuussa 2019.

3.2.3 Yksilöhaastattelut

Yksilöhaastatteluun osallistui kolme neljästä äänityöpajaan osallistuneesta oppilaasta. Kunkin oppilaan haastattelutilanne kesti 20 minuuttia. Haastattelukysymykset⁴⁹ olivat kaikille samat. Tallensin kunkin haastattelun. Oppilaalla oli mahdollisuus kuunnella oma osuutensa haastattelun jälkeen kokonaan ja kertoa, mikäli ei halua jotakin sanomaansa tuotavan tutkimuksessa esiin. Yleisesti ottaen aineisto on kerätty ja analysoitu siten, että jokaisen intymiteettisuoja säilyy. Myös jokainen kenttätutkimuksen vaihe oli oppilaalle vapaaehtoinen eli oppilas saattoi kieltäytyä aina siihen saakka, kun käsillä oleva tutkimusvaihe alkoi, mutta myös kesken tutkimusvaiheen, jos oppilas koki tilanteen sellaiseksi.⁵⁰

Aineistoa kertyi kenttätutkimuksen aikana kyselytutkimuksen vastaukset (55 kappaletta) sekä muistiinpanolappuja 154 kappaletta⁵¹, oppilaiden äänityksiä 83 tiedostoa, opetustilanteiden tallennusta äänityöpajassa 1 tunti 38 minuuttia 40 sekuntia sekä kolme haastattelua, joiden keskimittana on ± 10 minuuttia.

Aineistoa kertyi runsaasti, joten käytän siitä tähän tutkimukseen vain osan. Analysoin muistiinpanoihin kirjattuja ajatuksia ja muistoja, kyselytutkimuksen muutamien kysymysten vastauksia sekä äänityöpajan jälkeen tehtyä kolme haastattelua. Lisäksi observoin äänityöpajatyöskentelyä.

⁴⁹ Ks. Liite 3.

⁵⁰ Muutama oppilas kieltäytyi jokaiselta luokka-asteelta tulemasta ääniteosten kuunteluun, vaikka kotoa oli annettu lupa.

⁵¹ Neliölappuja 49 kpl, ympyrälappuja 52 kpl ja kolmiolappuja 53 kpl.

4 Tulokset

4.1 Aineiston analysointi

Tutkimuksessani on kysymys tapaustutkimuksesta, jossa tapaus on äänimaisemien kuuntelu ja äänityöpajat, kun taas tutkimukseni kohteena ovat nuorten oppilaiden ajatukset ja kokemukset kuunnelluista äänimaisemista sekä kokemukset työpajatyöskentelystä. Näiden kokemusten tarkastelun myötä pyrin vastaamaan tutkimuskysymyksiini, joista keskeisin on pohtia, voisivatko kyseiset äänitetyt maisemat olla osa yläkoulujen kestävän kehityksen opetusta. Tutkimuksellani on aineistolähtöinen kehys, joka muodostuu kenttätutkimuksen aikana kerätystä materiaalista.⁵²

Käytän tutkimuksessani tapaustutkimukseen läheisesti liittyvää *teoriatriongulaatiota*⁵³ eli sovellan samaan kohteeseen toisiaan täydentäviä käsitteellisiä näkökulmia. Analyysin teoreettinen kehys muotoutuu Martin Heideggerin *täälläolo*-, *huolehtiminen*- ja *käsilläolevuus*-käsitteistä. Maurice Merleau-Pontyn ajattelu tuo tarkasteluuni ruumiillisuuden, havaitsemisen ja aistien näkökulman.⁵⁴ Tämä analyttinen kehys tarjoaa tulkintakontekstin, jossa tarkastelen tutkimuskohdettani sekä pyrin jäsentämään aineistoani ja löytämään yhteyksiä aineistosta nousevien asioiden välillä.⁵⁵

Analysoin ensimmäiseksi äänitettyjen maisemien synnyttämät kuuntelukokemukset. En jaottele tarkastelua äänitettyjen maisemien mukaan⁵⁶, joissa kaikissa soi vesi eri muodoissaan, vaan tarkastelen kuuntelukokemuksia edellä mainittujen filosofisten käsitteiden avulla. Olen jakanut kuuntelukokemusten tarkastelun kolmeen ryhmään: *täälläolon kokemukset*, *huolehtimisen kokemukset* sekä *ruumiillisuus, aistit ja havaitseminen*. Ryhmittelyn avulla pyrin yhdistämään empiirisen aineiston ja teoreettisen kehityksen toisiinsa. Tavoitteena on myös löytää yhteyksiä vastauksien ja eri käsitteiden välillä.

Analyysissäni olen käyttänyt fenomenologiseen tutkimukseen liittyvää havainnointia. Havainnointi voi olla oman kokemuksen syvää analyysiä tai vastaavasti kohdistua jonkun toisen kokemusmaailmaan. Tällöin fenomenologisessa tutkimusstrategiassa tutkija pyrkii mahdollisimman

⁵² Laine, Bamber& Jokinen 2007, 20; Aina tutkijana ei tiedä, miten tapaus on tapaus, niin tämänkin työn kohdalla. Minulla oli lähtökohtana oletus, jonka mukaan keräsin aineistoni, ja vasta aineistoni osoitti minulle sen, että kysymys on tapaustutkimuksesta. Viitekehäksiä voisi olla paljon muitakin.

⁵³ Laine, Bamber& Jokinen 2007, 25.

⁵⁴ Tarkastelin tätä teoreettista kehystä alaluvuissa 2.1 ja 2.2 .

⁵⁵ Laine, Bamber& Jokinen 2007, 21–22.

⁵⁶ *Talvivirta* = pyöreän muotoinen muistilappu, *Kesälaiturilla* = neliön muotoinen muistilappu, *Sade* = kolmion muotoinen muistilappu.

suureen avoimuuteen aineistonsa suhteen. Hän tarkastelee sitä ilman ennakko-oletuksia, määritelmiä tai teoreettista viitekehystä. Fenomenologiseen havainnointiin kuuluu myös pohtiva ote.⁵⁷ Olen analysoinut kaiken aineistoni tällä menetelmällä.

Työpajatyöskentelyyn, äänittämiini luokkatilanteisiin sekä oppilaiden harjoitustöihin liittyviin aineistoihin olen paneutunut Martin Heideggerin *käsilläolevuus-* ja *katseen tarkentaminen* - käsitteiden avulla. Kolmannen analyysiaineiston muodostavat työpajan jälkeen tehdyt haastattelut kolmen oppilaan kanssa. Analysoin tätäkin aineistoa edellä mainittujen käsitteiden kautta.

Tutkijana suhteeni tutkimuskohteeseeni on osallistuva,⁵⁸ varsinkin äänityöpaja- ja haastatteluaineiston osalta. Olen kokenut äänityöpajojen vetäjä sekä haastattelijaj⁵⁹, joten oma opettamiseni ja haastattelutilanteen hallinta on saattanut osaltaan vaikuttaa siihen, miten nuoret ovat kokeneet äänityöpajatyöskentelyn ja haastattelutilanteen. Toisaalta tutkimusotteeni on valikoitunut luonnostaan juuri siksi, että minulla on ollut valmiuksia osallistuvaan työskentelyyn.

On myös hyvä muistaa, että tutkimuksessa käytetyt äänimaisemat ovat tutkimuksen tekijän äänittämät ja valitsemat. Äänitetty maisema ei ole dokumentti maisemasta, vaan selkeästi tekijänsä kuulokulma kulloiseenkin ympäristöön. Se, minkälaisilla mikrofoneilla maisema on äänitetty, vaikuttaa kuuntelukokemukseen. Tutkimuksessa kuuntelutetut äänimaisemat oli äänitetty herkällä stereomikrofonilla⁶⁰, joka kykenee toistamaan tilan tunnun hyvin luontevasti.

Tutkimuksessa mukana olevia äänimaisemia yhdistää veden ääni. Kandidaattitutkielmani tutkimuksen kohde oli vesi ääniteoksen esteettisenä elementtinä,⁶¹ ja halusin jatkaa veden äänen synnyttämien ajatusten tutkimista myös pro gradu -tutkielmassani. Siksi vesi virtaa eri olomuodoissaan ja eri vuoden aikoina äänimaisemissa, joita oppilaat kuuntelivat ja joista he ajatuksiaan ja muistojaan kenttätutkimuksen ensimmäisessä vaiheessa kirjoittivat.

4.2 Äänitettyjen maisemien synnyttämät kuuntelukokemukset

Äänitettyjen maisemien synnyttämien kuuntelukokemusten tulokset on analysoitu sekä muistilappujen että pääasiassa kysymyslomakkeen ensimmäisen kysymyksen ”Mitä maisemat

⁵⁷ Koppa, 2015.

⁵⁸ Laine, Bamber& Jokinen 2007, 14.

⁵⁹ Olen suunnitellut ja vetänyt erilaisia äänityöpajoja ja äänityön kurseja vuodesta 1988 yliopistotasolla, opistotasolla sekä erilaisten erityisryhmien ja järjestöjen palkkaamana. Äänityöpajoja on kertynyt kymmeniä, ellei satoja. Haastatteluja olen tehnyt toimittajana kymmeniä vuosia radiossa, televisiossa ja printtimediassa.

⁶⁰ Mikrofonin on Shoeps MSCT-6.

⁶¹ Häkkinen 2018.

toivat mieleesi?”⁶² perusteella. Muistilappujen assosiativisuus tuo usein esiin enemmän oppilaan ajattelua, kuin kysymyslomakkeeseen kirjatut vastaukset, jotka näyttäytyvät usein muistiinpanojen tiivistyksinä. Muistilapuista kirjatut ajatukset erottaa kysymyslomakkeen vastauksista siitä, että ne on kirjoitettu mukailen oppilaan lyijykynällä lapulle kirjoittamaa muotoa, kun taas kysymyslomakkeen vastaukset ovat suorasanaista tekstiä.

TÄÄLLÄOLON KOKEMUKSET

Heideggerin mukaan ihmisen oleminen maailmassa on yksi itse-ymmärryksen muodoista. Ihminen kykenee täälläolon avulla ymmärtämään erillisyytensä toisista, mutta ymmärtää samalla olevansa yhtä maailman ja maailmassa olevien muiden olioiden ja luonnon kanssa.⁶³ Oppilaiden täälläolon kokemuksissa korostui kautta linjan tietynlainen rauhan kokemus, jonka äänet ja äänimaisemat saivat oppilaissa aikaan. Monissa vastauksissa kysymykseen, mitä maisemat toivat mieleesi, tuotiin esiin juuri tämä rauhallisuuden tunne.

rauhallisuutta ja no veden ääntä

rauhallisuutta, yksinäisyyttä, vuoden aikoja,

Rauhaa ja vapauden tunnetta

Edellä olevista järjestyksessään toinen vastaus kuvastaa myös erillisyyttä, jonka täälläolon käsite pitää sisällään. Yksinäisyys voi olla ahdistavaa ja poissulkevaa. Toisaalta positiivisena kokemuksena yksinäisyys voi tuottaa voimakkaan olemassaolon tunnun tässä ja nyt, rauhassa. Tällöin koettu kokemus voi olla täälläolemisen ja läsnäolemisen tuntua väkevimmillään.

Kolmas vastaus antaa viitteen siitä, että oppilas on voinut äänimaisemaa kuunnellessaan kokea myös tietynlaista vapauden tunnetta. Oppilas on tiedostanut, että samalla kun hän on täällä, tässä luokkatilassa kuuntelemassa veden ääntä, täälläoleminen voi tapahtua samanaikaisesti myös jossakin toisaalla. Juuri nyt, tällä hetkellä.

Mutta kuuntelu synnytti myös epämukavaa oloa. Kysymykseen ”Mitä maisemat toivat mieleesi”, oppilas on vastannut.

⁶² Ks. Liite 2.

⁶³ Heidegger 2000, 83.

Rauhallisuutta sekä häiriintynyttä oloa

Eli jokin elementti kuuntelussa on saanut oppilaan rauhattomaksi, häiriintyneeksi, mutta mikä, sitä hän ei kerro.

Vesi elementtinä on myös läsnä lähes kaikissa vastauksissa, olihan jokaisen äänimaiseman keskeisenä elementtinä vesi. Amerikkalainen filosofi Arnold Berleant (2005) korostaakin, että vesi kiinnittää meidät perusasioiden äärelle, se on itsessään esteettinen ja samalla se antaa meille näkökulmia maailmaan.⁶⁴ Esimerkkinä oppilaan miellelyhtymiä *Talvivirran* kuuntelun aikana pyöreälle muistilapulle kirjattuna.

*Vesi,
virtaava vesi
rauhallisuus,
kylmä vesi
puro/oja*

Berleantin mukaan voimme saada aistiemme avulla kerättyä itsellemme arvokkaita esteettisiä kokemuksia, joita kohdatessamme joudumme havainnoimaan, harkitsemaan ja keksimään uusia tapoja selviytyä.⁶⁵ Tästä esimerkkinä erään oppilaan konkreettinen muisto *Sade*-teosta kuunnellessa.

*SYKSYLLÄ AVAIMET
UNOHTUNUT
SISÄLLE ODOTAN
Äitiä että*

⁶⁴ Berleant 2005, 57.

⁶⁵ Berleant 2005, 57.

tulee kotiin
Olen räystäään
alla SUOJASSA
sateelta

Vastauksessa korostuu varmuus siitä, että äiti tulee kotiin, ovi avataan ja odottaessa voi olla suojassa.

Berleant toteaaakin, että jokainen ympäristö tuottaa esteettistä kokemusta, ja tämä kokemus voi olla kokijalleen myös voimakasta.⁶⁶ Berleant puhuu lähinnä tilanteesta, jossa henkilö on luonnon keskellä, aistii sitä kaikin aistein, haistaa tuoksut, maistaa sateen kielellään. Myös kuuntelutilanne, jossa oppilas kuunteli äänimaisemaa vain korvakuulokkeista pääsemättä kosketuksiin itse maiseman kanssa, synnytti voimakkaan kokemuksen.

Monissa muissakin vastauksissa oli läsnä voimakkaita tunnekokemuksia, jopa uhkaa.

kova sade
peltikatto ropisee

uhkaavan
kuulosta

muisto kun
istuin yksin
kotona
ukkosien aikaan

pelko

Vastaus kertoo myös itse äänitteestä. Syyskesän sade soi luuppina ja vain yhdessä kohdassa 7 minuuttia kestävässä perusäänessä jyrähtää ukkonen. Näin ollen kaikki oppilaat eivät ole kuulleet sitä, vaan vain ne oppilaat, jotka sattuiivat olemaan vuorossa, kun sateen äänessä ukkonen jyrähtää

⁶⁶ Berleant 2005, 57.

voimallisesti. Erään oppilaan kohdalla kävi näin ja niinpä hän vastasi kysymykseen ”Mistä äänimaisemasta et pitänyt. Miksi?”

Kolmion maisemista, koska se ei rentouttanut, koska siinä ei tiennyt, että mitä tapahtuu esim. välillä kuului ukkosen jyrinää

Vastauksesta on löydettävissä ajatus siitä, että kun edelliset äänimaisemat ovat tuoneet rauhaa ja tyyneyttä, niin tämä maisema tuo esiin luontoon kuuluvan arvaamattomuuden. Oppilas odotti ehkä jotain muuta kuin kuulemaansa, ja tuntee epävarmuutta, koska ”siinä ei tiennyt mitä tapahtuu”. Sitten hän nostaa esiin ukkosen jyrähdyksen, joka on tallenteella kovääninen ja yllättävä. Hänen kokemukseensa voi liittyä myös peruspelko ukkosta kohtaan, vaikka teksti ei sitä suoraan kerro.

Odotusten lisäksi kuuntelemiseen ja kuuntelukokemukseen vaikuttaa myös se, mitä olemme juuri aiemmin kuulleet. Tieto perustuu omaan kokemukseeni studiotyöskentelystä, erilaisista kuunteluseminaareista sekä äänityöpaja-kuunteluista. Esimerkiksi ensimmäiseksi kuunneltu nopearytmisen kuunneltava tuo seuraavaan, hidasrytmisempään teokseen erityisen hitauden tunnun, jota siinä ei välttämättä ole, kun teoksen kuuntelee ilman edeltävää teosta.

Myös mielentila vaikuttaa äänien vastaanottamiseen. Väsyneenä ihminen kuulee eri tavalla ja eri asioita kuin virkeänä. Kysymys on tieteellisesti psykofyysisestä ilmiöstä, jonka olen kokenut käytännössä, kun olemme työskennelleet äänitarkkailijan kanssa studiossa. Kuuden tunnin työrupeaman viimeisinä tunteina miksattut minuutit voi kuulla seuraavana päivänä levännein korvin: rytmi ja balanssi eli äänten suhde toisiinsa eivät yleensä ole kohdillaan ja joudumme aloittamaan työn korjaamalla edellisenä iltana tehtyä. Kenttätutkimuksessani oppilaat kuuntelivat äänimaisemia aamupäivän tunneilla, joten periaatteessa he olivat virkeämpiä kuin mitä he kenties olisivat olleet iltapäiväkuuntelun aikana.

Aineistosta nousee esiin myös itse veden pelottavuus ja uhkaavuus. Tässä *Talvivirran* synnyttämä ajatus.

*vesistö, joka tulvii
vesi
sade
sateella uimassa
sateen voimakkuus
vaihtelee
veden voimakas liplatus
joku on vedessä eikä
osaa uida ja on ehkä hukkumassa.*

[alleviivaus oppilaan]

Hukkumista kuvaa myös seuraava kuuntelukokemus *Talvivirrasta*.

*Veden lorina
toi mieleen Kyproksen
matkan,
kun melkein hukuttiin*

*Myrskyä
paljon kaloja
koski ja voimakas virta*

Näissä vastauksissa Talvivirta-kuuntelu on siirtänyt oppilaat toisaalle toiseen hetkeen, jossa he ovat olleet vahvasti läsnä maailmassa hukkumiskokemuksen kautta. Heidän täälläolemisensa sija on vaihtunut äänimaiseman myötä ainakin osittain hetkeksi toisaalle.

Heideggerin täälläolemisen käsite sisältää myös ihmisen spatiaalisuuden ja tilallisuuden kokemuksen. Se pitää sisällään sekä ihmisen erillisyyden että halun olla yhteydessä muihin. *Talvivirta* -äänimaiseman kuuntelu synnytti joillekin oppilaille voimakkaan tilan tunnun.

*veden alla,
vaikka kylpyammeessa
tai meressä
outo, tuntuu, että
on veden alla tosi
kauan
sukeltaminen
uiminen
uimakisat*

Oppilas kokee olevansa veden alla, joko sisätilassa tai ulkona meressä, ja pääsee outouden tunteestaan, kun ryhtyy muistelemaan uimista ja uimakilpailuja, jotka saattavat olla keskeisiä toimintoja, jolloin hän on ollut veden kanssa tekemisissä. Kun hän on yksin, luonto näyttäytyy hänelle outona kokemuksena, mutta uimakisat vievät hänet tilanteeseen, jossa on muita läsnä ja voisi ajatella, että outous toisten ihmisten myötä poistuu.

Monissa vastauksissa on myös läsnä kokemus yhteydestä luontoon, kuten esimerkiksi *Kesälaituri*-äänimaiseman kohdalla, kun oppilas on kirjannut liplattavan veden, laiturin kolinan ja lintujen laulun synnyttämät ajatuksensa.

Kesäpäivä, meren rannalla laiturilla

järven

auringon paistetta. vieressä vene

aallot ym. linnut laulavat

rauhallinen ja vapaa olo

[yliviivaus oppilaan]

Samankaltainen tunnelma on myös toisen oppilaan *Kesälaituri*-teoksen kuuntelun tuottamassa kuvauksessa.

*kesällä pienessä
Aallokossa soutu-
veneellä paikoillaan
kuuntelemassa
lintujen JA muun luonnon
ääntä*

Vastaukset henkivät voimakasta läsnäolon tunnetta. Äänimaisema on siirtänyt kuulijat toiseen aikaan ja paikkaan, kuten hukkumisteksteissäkin tapahtui.⁶⁷ Tässä on kuitenkin kysymys kesän lämmön ja rauhan nauttimisesta ei pelosta. Vastauksissa on paljon tämänkaltaista siirtymää tässä olemisesta johonkin toiseen aikaan ja paikkaan. Kuten oppilaalla, joka syyskesän sadetta kuunnellessaan on siirtynyt Keski-Eurooppaan.

*Sade,
Metalli
Lontoo yöllä
syrjäisellä kadulla
Rauha*

Kiinnostavaa edellä olevassa muistiinpanossa on tietynlainen ristiriita. Lukija odottaa jotakin kauheaa tapahtuvaksi, varsinkin kun oppilas assosioi esiin metallin ja sitten Lontoon öisen ja syrjäisen kadun, mutta lopettaa nivomalla kaiken yhdeksi sanaksi ”rauha”. Rauhan teema, joka läpäisee koko kuuntelutilanteessa syntyneen aineiston, on siis tässäkin läsnä.

Syyskesän sade on kirvoittanut myös voimakasta iloa olemassaolosta, kuten seuraava kolmio-muistilapusta kirjattu huudahdus osoittaa.

⁶⁷ Hukkumiskokemus-tekstit ks. s. 29.

Sade

Peltikatto/

-katos

Ah

Mä rakastan

[kirjoitettu vinosti viereen:] *Sateen*

osuminen

maahan.

tätä

ääntä!

Kirjoittajalle nimenomaan sateen ääni on merkityksellinen. Hän sanoo rakastavansa kyseistä ääntä korostaen kokemustaan huutomerkinnän avulla. Huudahduksen voi tulkita osoittavan, että kuuntelukokemus on tuonut hänelle voimakkaan täälläolon tunteen, kun hän on kuullut tutun ja rakkaan äänen.

Nämä täälläolon käsitteen alle keräytyvät vastaukset, muistiinpanot, ja ajatukset osoittavat, että äänimaisema voi synnyttää voimakkaita mielleyhtymiä ja olemassaolon kokemuksia, vaikka henkilö ei ole läsnä luonnossa eikä hän näe maisemaa visuaalisesti. Mutta ehkäpä juuri siksi, visuaalisuuden puuttuessa, mielikuvitus on saanut tilaa ja oppilas on päässyt siirtymään tilassa, ajassa ja paikassa sellaisen kokemuksen ääreen, joka on niin merkityksellinen, että hän on halunnut kuuntelutilanteessa jakaa sen tutkijalle.

Oppilas on kokenut olevansa joko yhtä luonnon kanssa tai luonto on näyttänyt pelottavuutensa, mistä voi päätellä oppilaan kokeneen voimakkaasti oman läsnäolemisensa maailmassa. Heideggerin mukaan ihminen on maailmassa aina jollakin tavalla. Tämä jollakin-tavalla-maailmassa-oleminen on yksi huolehtiminen-käsitteen osa.⁶⁸

⁶⁸ Heidegger 2000, 83.

HUOLEHTIMISEN KOKEMUKSET

Heidegger kokoaa huolehtiminen-käsitteen alle monia asioita. Niitä ovat muun muassa tilanteet, jossa olemme tekemisissä jonkun kanssa, valmistamme jotakin, hoidamme tai vaalimme jotakin.⁶⁹ Oppilaiden vastauksista löytyi tämän käsitteen alle ryhmittäviä vastauksia, joista nostan esiin muutamia. Kuten vastauksessa, jossa äänimaiseman kuuntelu on vienyt oppilaan Ruotsiin.

Ympyrä: Ruotsi 2016 kalassa vaarini ja enon kanssa aamuyöstä järvellä, ja hypin kiveltä kivelle yrittämättä tippua veteen ja samalla vesi virtaa jalkojen juurissa.

Tuokio kuvastaa oppilaan muistoa siitä, kuinka hän on yhdessä vaarin ja enon kanssa yökalassa. Vaikuttaa siltä, että yhdessäolo ja tekeminen on ollut hänelle tärkeää, koska se nousee mieleen kuuntelutilanteeseen nähden lähes kolmen vuoden takaa. Vaikka oppilas ei kirjoita enempää, kuulaan kesäyön voi lähes kuulla ja nähdä. Tilanteessa on myös kosketusaistin kautta tulevaa informaatiota: vesi virtaa jalkojen juuressa. Ehkäpä koskettaa myös paljaita jalkoja.

Monissa huolehtimisen yhteyteen liittämässäni vastauksissa korostuu veneily, varsinkin *Kesälaituri-*äänimaiseman kuuntelun kohdalla.

Metsä sateen

jälkeen

laulu

viserrys lokki

rantamökki

linnut

veneiden lasku

vesille

veneily

[alleviivaus oppilaan]

⁶⁹ Heidegger 2000, 83.

Oppilas on antanut äänen viedä mukanaan ja synnyttää oman, uuden maiseman jonnekin muualle. Näin voi tapahtua, kun keskittyy kuuntelemaan tarkasti. Teknisesti tasokas korvakuulokekuuntelu tilassa, josta on poistettu visuaaliset ärsykkeet minimiin sekä kuuntelutilanteen kiireettömyys ovat antaneet oppilaalle mahdollisuuden keskittyä olennaiseen eli korvien kautta aivoihin siirtyvään informaatioon. Äänimaisema on synnyttänyt miellelyhtymiä, jotka tuottavat uuden maiseman. Se ei ole lähimetsä vaan hänen kohdallaan metsä tropiikissa.

Kun työskennellään pelkästään äänien kanssa, ilman visuaalisuutta, syntyy tiettyjä vapausasteita, joihin kokonainen ammattiala perustuu. Äänisuunnittelussa työskennellään äänien kanssa miksaamalla niistä yhteen kokonaisuuksia, jotka ovat osiensa summa. Oppilaiden kuunneltavina olleet äänimaisemat ovat myös tavallaan miksausia, sillä niissä maailma soi kerroksisena, monin äänin, vaikka kysymys onkin yhdessä paikassa, yhtenä hetkenä tallennetusta äänimaisemasta. Maisemasta, joka voi olla kuulijalleen täysin eri maisema kuin alkuperäinen, kuten edellä olevan tekstin ”trooppinen metsä”- ja ”eksoottisia eläimiä” -ilmaisut osoittavat. Tekstin loppu viestii oudosta maisemasta huolimatta rauhaa.

[...] istun sateenvarjon alla

sade ropisee

jokin eläin koputtaa puuta

luonnon rauha

Oppilas kokee sademetsän luotettavana, vaikka se on täynnä ”eksoottisia eläimiä”. Ja vaikka ympärillä on kummallisia ääniä ja koputuksia, oppilas päätyy toteamaan, että hänelle sateinen äänimaisema edustaa luonnon rauhaa.

Ajatus henkii luontoantropologi David Abramsin ajattelua eli luontevaa ja avointa luontosuhdetta, jota Abrams kirjoituksissaan ja luennoillaan peräänkuuluttaa. Pois kaupunkien kovilta kaduilta, takaisin sademetsiin opettelemaan olemaan yhtä luonnon kanssa. Se on hänen mukaansa ainoa tie ihmiskunnalle selvitä hengissä.⁷¹ Täytyy vain löytää luonto ja sen ihmeet. Monen oppilaan vastaukset sisälsivätkin oivalluksia luonnon ihmeellisyydestä.

⁷¹ Abrams 1996, 22–29.

Vesi

Meteli

Työmaa

Sade

Märkä

Luonnonihme

Luonto

[yliviivaus oppilaan]

Muistiinpano noudattelee yllättäen lähes täsmälleen Abramsin ajatusta luonnon ja ihmisen välisestä suhteesta, jossa ihmisen on jätettävä tekniset vempaimet ja palattava paljaana kokemaan luonnon olemassaolo: kokemaan ilma, joka on Abramsille myös luonnon hengen näkymätöntä voimaa.⁷² Ja nauttia, kuten seuraava vastaaja tuntuu tekevän kuunnellessaan maisemaa kesälaiturilta.

rauhallinen tunnelma

lampi leikkisä

pisaroiden tiputtelu

luonto.

helppo

keskittyä

nautinnollinen

Vastaaja korostaa sitä, että on helppo keskittyä. Hän ei kuitenkaan kerro, mihin on helppo keskittyä, mutta jo itsessään keskittymisen tilan saavuttaminen tuntuu olevan hänelle tärkeää. Se, että äänikuva antaa hänelle mielihyvän tunteen, on ollut niin merkityksellistä, että hän on kirjannut sen kuuntelutilanteessa muistilapulle.

Huolehtiminen näyttäytyy vastauksissa haluna olla luonnon kanssa sinut ja nauttia siitä. Kuten tutkielmani teoriaosuudessa kirjoitin, eläessään omassa kulttuurissaan, ihminen on kykeneväinen huolehtimaan täälläolemisestaan ja samalla ympäristöstään. Hänen on vain tiedostettava oma olemassaolonsa ja vastuunsa sekä itsestään, että maailmasta, jossa hän on.⁷³ Tulosten valossa

⁷² Abrams 1996, 214–223.

⁷³ Viittaus koskee tämän esityksen alalukua 2.1, s.11–12.

näyttää siltä, että äänimaisemat voisivat parhaimmillaan synnyttää ajatuksen siitä, että se, joka tuottaa iloa ja nautintoa, voisi olla myös säilyttämisen arvoista.

Yleisesti voi sanoa, että huolehtimisen monet muodot ovat läsnä oppilaiden ajatuksissa ja teksteissä. Olla tekemisissä jonkun kanssa, valmistaa jotakin, vaalia ja hoitaa. Myös aistit, keho ja havainnot ovat läheisesti läsnä lähes kaikissa vastauksissa.

RUUMIILLISUUS, AISTIT JA HAVAITSEMINEN

Merleau-Ponty sanoo ruumiimme olevan oiva järjestelmä tutkia maailmaa. ”Havaitsevan mieli on ruumiillinen mieli”, kuten hän kirjoittaa.⁷⁴ Aistit aukaisevat maailmaan merkityksiä. Merkitykset voivat muuttua, kun silmän sijasta korva asettuu päärooliin.

Kuulostaa siltä, että

olisi korva ihan kiinni

veden rannassa

varmaan paljon vedessä

olevia kuplia

~~kuulosta~~ *tuntuu hyvin rauhoittavalta*

vesi osuu rannassa oleviin kiviin

varmaan tuulee

voisin nukahtaa

Kuulohavainto yhdistyy kuvitteellisiin kupliin, ja koko maisema rauhoittaa kuulijaansa, kun ”vesi osuu rannassa oleviin kiviin” ja hän voisi nukahtaa. Myös visuaalisuus on läsnä oppilaan havainnoissa eli hänellä on käytössään ”näkemisen lahja”, kuten Merleau-Ponty tiivistää.⁷⁵ Hän myös olettaa tapahtuvaksi sellaisia asioita, joita ei kuule mutta joiden voi olettaa olevan läsnä maisemassa: ”varmaan paljon vedessä olevia kuplia”. Tämä tuo mieleen analogisesti Merleau-Pontyn ajatuksen siitä, miten näkyvään kuuluu aina ajatus näkymättömyydestä ja koskettavaan

⁷⁴ Merleau-Ponty 2012, 60.

⁷⁵ Merleau-Ponty 1993, 26.

kuuluu koskemattomuus. Emme näe punaista palloa kokonaisuudessaan, mutta voimme kuvitella pallon toisen puolen ja sitä kautta muodon pyöreiden.⁷⁶ Tässä vastauksessa oppilas jatkaa kuulemisen aktia näkemisen puolelle ja kuvittelee maisemaan lisää katsottavaa.

Voimme Merleau-Pontyn mukaan myös siirtyä paikasta toiseen aistiemme avulla.⁷⁷ Kesälaituri-maisemaa kuunnellut oppilas on tehnyt juuri niin.

linnut, eläimet jossain

viidakossa joku on

Tippuu tippoja metsä

Myös puhtaasti ruumiillisia ja kosketusaistiin liittyviä kokemuksia on vastauksissa läsnä.

aallot osuu kallioon

ranta

purjevene

mökki

saari

rantakalliolla istuminen

jalat vedessä

lintuja

kärpäsiä

[alleviivaukset oppilaan]

Tässä jalat aistivat kylmän veden, toisella oppilaalla sade ja ukkonen tuntuvat selkäpiissä asti.

⁷⁶ Merleau-Ponty 2012, 83–87; Hacklin, Hotanen & Yli-Tepsa 2011.

⁷⁷ Merleau-Ponty 2012, 315–316.

*sade ääni/ ukkonen,
tuottaa kylmiä väreitä
sade ropisee
katolle/rännille*

Kova ukkosen jyrähdys ja sade ovat saaneet oppilaan tuntemaan kylmiä väreitä kehossaan. Eräällä oppilaalla sadevesi on jo sisällä ruumiissa.

*peltikatto, sade, rätinä,
lotina, tuntuu kuin
vettä virtaisi
pään sisällä,
kaatosade,
rakeet*

Oppilas aistii niin voimakkaasti kuulemansa syyskesän sateen, että tuntuu kuin sade virtaisi ”pään sisällä”, kunnes vesi muuttuu rakeiksi. Kimpoilevatko nekin pään sisällä, sen kirjoittaja jättää avoimeksi.

Päänsisäinen vedenvirtaus voi olla myös jotakin muuta.

vettä, ranta, koski virtaus pään sisällä

Vastauksessa virtaava vesi muuttuu ikään kuin kaikenlaiseksi virtaukseksi pään sisällä. Teksti ehdottaa, että virtaus voisi olla jotakin muutakin kuin vettä. Ajatuksia, ideoita, mielikuvitusta?

Monissa vastauksissa on läsnä luonto ja sen kauneus sekä rauhaisa tunne, jonka luonto voi tarjota kuulijalleen. Kuten tässä seuraavassa vastauksessa kysymykseen ”Mitä maisemat toivat mieleesi? ”.

*Kolmio toi mieleeni kovan metelisen luonnonilmiön, kovan sateen ropinan ja kotoisan olon.
Ympyrä maisema toi mieleeni ihanan uima päivän, jäätelön syöminen sekä luonnon kauneus ja puron
lorinaa. Neliö maisema toi mieleeni ihanan iltapäivän, rauhallisen luonnon ja kirkkaana säihkyvän
jokiveden.*

Oppilaan vastaus kuvastaa tunteita, joita kuuntelu nosti mieleen. Yksi kiintoisimmista sateen äänen synnyttämistä tunteista on ”kotoisa” olo. Martin Heideggerille kotoisuus liittyy *kotoutumisen* käsitteeseen. Siihen, että jostakin vieraasta voi tulla tuttua ja sitä kautta osa omaa identiteettiä.⁷⁸

Myös ranskalainen filosofi Gaston Bachelard (2003) puhuu kotoisuudesta ja liittää sen kotiin ja turvaan. Bachelard kirjoittaa ihmisen tarpeesta olla turvassa ja siitä, kuinka, turvassa olo antaa ihmiselle mahdollisuuden kuvitteluun. Hänen mielestään jokaisessa turvapaikassa on tilaa myös uneksia.⁷⁹

Sateen ääni voi merkitä rauhaa ja turvaa varsinkin silloin, kun sateen kokija on turvallisesti sisällä.

vesi

sade

kesäinen yht’äkkäinen sade

peltikatto

rentouttava

katsoo sisältä ulos

rauhoittavaa

sadetta.

Monet vastaukset henkivät juuri turvaa ja rentoutta, joka on yksi uneksinnan mahdollistava olotila.

⁷⁸ Heidegger 2008, 28.

⁷⁹ Bachelard 2003, 77–78, 200, 299.

Maisemat toivat mieleeni sateisen kesäpäivän, kesämökin rannan, jossa lipluttelee vesi ja minä soudan vieressä hiljalleen soutuveneellä, tulvivan vesistön, sateen, peltikaton, rennon olon, luonnon.

Äänimaiseman kuuntelu on saattanut synnyttää myös tarkasti kirjattuja kuuloaistimusten kuvauksia.

linnut

laulaa merellä

missä yksittäinen

aalto osuu hiljaa

kalliota vasten josta

syntyy pieni ääni

Äänimaisemat ovat joidenkin kohdalla aktivoineet myös näköaistin.

syksy

pimeä ilta

Näkee pimeän.

[alleviivaus oppilaan]

Havainto loppuu hienosti kuvaamalla sitä, kuinka voi nähdä pimeän. Kuuntelutilanne on avannut oppilaan mielikuvituksen ja mielikuvitus on johdattanut johonkin sellaiseen, joka ei ole todellisessa maailmassa mahdollista mutta on yhtä kaikki kuulijalleen totta. Merleau-Ponty toteaaakin, että meillä on kokonaisvaltainen käsitys maailmasta, jonka tarjoamia kokemuksia ei voi tyhjentävästi luetella. Maailma voi kuitenkin tarjota meille kokemuksen totuudesta.⁸⁰ Esimerkissä oppilaan on ympäröinyt pimeä, jonka hän voi kuunnellen nähdä.

⁸⁰ Merleau-Ponty 2012, 67.

Yleisesti oppilaiden vastauksista saattoi lukea kokemuksia, jotka liittyivät läheisesti Merleau-Pontyn käsitteisiin *ruumiillisuus, aistit ja havaitseminen*. Tämä on kiinnostavaa siinäkin mielessä, että kuuntelutilanteessa oppilaat istuivat sisällä luokassa ja kuuntelivat maisemaa ilman todellista kosketusta veteen tai visuaalista näkymää maisemaan. Ja silti he tunsivat, aistivat ja havainnoivat vahvasti pelkän kuuloaistinsa varassa.

YHTEYKSIÄ

Oppilaiden vastauksissa voi löytää samanaikaisesti kaikkien tähän tutkimukseen valitsemieni käsitteiden piirteitä. Muistilappuun kirjatussa ajatuksessa voi olla läsnä niin täälläolon kuin voimakkaan aistikokemuksen tunteita tai kotoisuutta samanaikaisesti, kun siirrytään jonnekin kauas, vieraisiin maisemiin. Esimerkiksi seuraavan muistiinpanon voisi laittaa täälläolon sijasta myös aisti- ja havaintokokemuksiin. Tässä on kysymys myös siirtymisestä toiseen paikkaan ja aikaan.

trooppinen sademetsä

lintuja ja hyönteisiä

eksoottisia eläimiä

istun sateenvarjon alla

sade ropisee

jokin eläin koputtaa puuta

luonnon rauha

Samoin veden alle joutumisentunteet voi sijoittaa myös aisti- ja havaintokokemuksen ryhmään.

[...] outo, tuntuu, että

on veden alla tosi

kauan

sukeltaminen [...]

Kuunteluaineiston perusteella voi sanoa, että luonto, vesi sekä mahdollisuus kuulla jotain, joka ei ole läsnä äänikuvassa, tulevat hyvin esiin. Mutta myös turvan, rauhan ja rentouden olotilat ovat monen muistiinpanoissa ja vastauksissa läsnä. Vain joskus joku on kokenut äänimaisemat toisin: ahdistuksen ja pelon ajatukset ovat syntyneet yleensä silloin kun äänimaisemassa on tapahtunut jotakin hyvin yllättävää, kuten kesälaiturilla kuulunut kova lokin kirkaisu tai syysateessa kumahtava ukkonen. Muuten veden ääni on useimmiten rauhoittanut ja tuottanut jopa iloa sekä muistoja mukavista hetkistä joko yksin tai jonkun toisen seurassa.

Äänimaisemien kuuntelu on tuonut luonnon keskelle oppilaiden koulupäivää tavalla, joka on mahdollistanut osalle siirtymisen mielikuvituksen turvin muualle, toisiin maisemiin, muistoihin tai tunteisiin. Voidaan siis ajatella, että tässä mielessä äänitetyillä äänimaisemilla voisi olla paikkansa yhtenä välineenä yläkoulujen kestävän kehityksen opetuksessa. Antavathan ne mahdollisuuden kohdata paikkoja, joissa oppilas ei ole koskaan käynyt, tai kuvitella paikkoja, joita ei vielä ole olemassa. Äänimaisemien kuunteluun liittyvä oheistoiminta, kuten keskustelu niistä, kuvataiteen tekeminen niiden pohjalta tai kirjoittamaan innostaminen, voisi olla yksi tapa hyödyntää äänimaisemia opetuksessa. Tällöin näiden oheistoimintojen avulla voitaisiin vahvistaa oppilaan täälläolon kokemusta. Samalla hän pääsisi siirtymään ajassa ja paikassa toiseen täälläolon tilaan kokemaan vieraita ja vielä kokemattomia paikkoja, jotka näiden kuuntelukokemusten kautta tulisivat tutummiksi.

Mutta millä tavalla kokemus muuttuu, kun oppilas pääsee itse äänittämään äänimaisemia?

4.3 Havainnot työpajatyöskentelystä ja luonnossa äänittämisestä

Työpajassa oppilaat saivat käytettäväkseen digitaaliset tallentimet, jotta he saattoivat itse äänittää maisemia. Ensimmäisen kerran harjoitustehtävistä voi kuulla, että jokainen kolmesta oppilaasta ottaa haltuun tallentimen nopeasti ja hyvin. Kannustin harjoitustehtävien yhteydessä siihen, että oppilaat tutkisivat maailmaa mikrofonin avulla. Ensimmäisen tehtävän kohdalla, jossa äänitettiin akustista tilaa, eräs oppilas teki kirjaimellisesti pyytämäni eli työnsi mikrofonin jonkun kohisevan paikan sisään⁸¹ ja sai aikaiseksi yllättävän, erikoisen ja hyvin toimivan äänen⁸². Ympäröivä akustinen tila muuttui siis oppilaalle käsilläolevaksi.⁸³ Samainen oppilas koki, että äänittäminen

⁸¹ Keskustelimme paikasta, mutta se ei selvinnyt itselleni edes luokkahuonetallenteesta.

⁸² Äänitiedosto ZOOM0006/26.04.2019.

⁸³ Heidegger 2008, 89, 97.

antaa superkuulon.⁸⁴ Väline ja sen käsilläolevuus antoivat mahdollisuuden aistia jollakin tavalla paremmin ympäröivää maailmaa eli ”*kuunnella sellaisia ihmeellisiä ääniä, joita ei muuten kuulisi.*”⁸⁵, kuten kyseinen oppilas tiivisti.

Oppilaiden työskentelyssä korostui niin luokkatilanteissa kuin maastossakin kiinnostus laitetta kohtaan sekä se, mitä tallentimella voi tehdä. Tästä voisi tehdä päätelmän, että tallentimien käyttö ja mikrofonien kautta maiseman kuunteleminen ruokkii oppilaiden mielikuvitusta. Toiminta saa heidät ottamaan aktiivisesti kontaktia ympäristöönsä ja tätä kautta tutkimaan aktiivisesti myös täälläoloaan. Tosin maisemäänitykset olivat oppilaille haasteellisia kovan tuulen ja kylmyyden takia. Ne kuitenkin mahdollistivat toiminnan, joka liittyy Merleau-Pontyn ruumiillisuuden käsitteeseen: toiminta voi antaa merkityksiä asialle, jota siinä ei aiemmin ole ollut.⁸⁶

Lopputulokset soivat toki tuulisina, mutta aineistossa on myös onnistuneita äänityksiä⁸⁷. Tehtävänantona oli vesimaisema, mutta tuulensuunnan takia meri ei vellonut rantaan päin, ja siksi veden ääntä oli hankala äänittää. Oppilaspari oli ratkaissut asian heittämällä kiviä veteen ja tekemällä näin vesimaiseman kuuluvaksi. Yksi oppilas äänitti lähiaänityksenä soivan puron ja yksi toimivan metsämaiseman lintuineen. Oppilaat tarkensivat katseen maisemaan ja pyrkivät ratkaisemaan haasteet, joita luonto oli heille järjestänyt. Näin toimimalla he antoivat samalla merkityksiä tapahtumalle.

Katseen tarkentaminen mahdollistaa Heideggerin mukaan myös käsittämisen ja asioiden määrittämisen.⁸⁸ Kun keskustelimme maisemäänitysretkestämme luokassa retken jälkeen, päällimmäinen kokemus oli kaikilla, itseni mukaan lukien, että olipa tuulinen ja kylmä reissu. Maisemäänitysten kuuntelutilanteessa tapahtui käsittämistä siinä mielessä, että analysoidessamme maisemia kohdistin kuulijoiden huomion tiettyihin seikkoihin, kuten kauempana kuuluviin ääniin ja niin edelleen. Keskustelimme äänityksistä ja osin tulkitsimme niitä. Laajasti ajatellen kysymys on silloin Heideggerin mukaan määrittämisestä. Kun ihminen on käsittänyt jotain, hän voi määrittellä ja ilmaista asioita ääneen. Sitä me juuri teimme pohtiessamme oppilaiden kanssa luonnossa tapahtunutta äänitystilannetta ja vertaamalla sitä luokassa kuulemaamme. Siirsimme muistiin maisemat, jossa nuoret olivat juuri olleet ja jota he olivat äänittäneet. Ja kun jokin on muistissa, sitä voi alkaa varjella. Esimerkiksi maisemaa, joka on itselle tärkeää.⁸⁹

⁸⁴ Äänitallenne Luokahuone_2_26.04.2019.

⁸⁵ Äänitallenne Luokahuone_3_26.04.2019.

⁸⁶ Merleau-Ponty 2012, 315–316.

⁸⁷ Onnistunut äänitys on suhteellinen käsite. Yleensä se tarkoittaa, että ei ole häiritseviä käsittelyääniä ja että se, mitä on pyritty äänittämään, kuuluu selkeästi.

⁸⁸ Heidegger 2000, 89.

⁸⁹ Heidegger 2000, 89.

Toisten äänitysten kuunteleminen kirvoitti erään oppilaan mielessä tilanteesta irti olevan luontokokemuksen. Hän siirtyi metsäisen lintumaiseman kuuntelun myötä mökille ja lämpimään kesään.⁹⁰ Eli myös näiden oppilaiden itsensä äänittämien äänimaisemien kautta oli mahdollisuus siirtyä ajassa ja paikassa, kuten äänimaisemien kuuntelussakin tapahtui.

Oppilaat kykenivät myös tunnistamaan hyvin koko työpajan ajan tehtävistään sen, joka ”kuulosti” parhaimmalta. Tämä tuli esiin, kun kuuntelin kaikki oppilaiden äänitykset ja huomasin, että he olivat valinneet yhteiseen kuunteluun aina nk. onnistuneimman äänityksen. Yleisesti äänitystä pidetään onnistuneena, jos se on teknisesti hyvin äänitetty ja se kertoo olennaisen asian äänityskohteestaan. Oppilaat tunnistivat siis onnistuneet äänitykset hyvin. Tämä voi osaltaan johtua siitä, että heidän kulttuurinen maailmansa koostuu runsaan visuaalisuuden lisäksi myös äänellisestä ympäristöstä. Jokaisella oppilaalla on kännykkä, joka mahdollistaa jatkuvan kosketuksen mediaan, joka taas puolestaan rakentuu visuaalisuudesta ja äänistä.

Työpajatyöskentely ja maisemäänitykset osoittavat, että oppilailta on kiinnostus käyttää välineitä eli tässä tapauksessa tallentimia ja että äänitustoiminta antaa uusia merkityksiä tutuille asioille, kuten koulun akustiseen miljööseen. Myös läheinen merenrantamaisema sai uusia piirteitä katseen tarkentuessa eli kun maisemaa tarkasteltiin katseen sijasta mikrofonein kuunnellen ja tallentimin äänittäen. Siirtyminen paikassa ja ajassa tapahtui, kun maisemäänityksiä kuunneltiin jälkeen päin. Myös tulkitsemista ja sen kautta määrittämistä tapahtui. Äänitystilanteet ja niiden kuuleminen synnytti myös muistikuvia toisista äänimaisemista.

4.4 Kokemukset kuuntelusta, työpajasta ja maisemien äänittämisestä

Äänimaisemien kuuntelun yhteydessä oppilailta kysyttiin halukkuutta osallistua kenttätutkimuksen toiseen ja kolmanteen vaiheeseen eli työpajatyöskentelyyn ja haastatteluun. Haastattelun ensimmäinen kysymys koski sitä, miksi oppilas oli vastannut kyllä ko. kysymyksen⁹¹.

Yksi haastateltavista oli kiinnostunut osallistumaan, koska äänimaisemat olivat hänestä kiinnostavia ja työpajassa aukeni mahdollisuus äänittää itse.

⁹⁰ Äänitällemme Luokkahuone_3_26.4.2019.

⁹¹ Haastattelukysymykset, ks. Liite 3.

Vaikutti aika mielenkiintoiselta silloin kun tehtiin sitä, niin sen takia. [...] Kun kuunteli niitä ääniä ja mietti, että saa ite tehdä niitä niin siinä [työpajassa].

Eli työpajaan tulo mahdollisti hänelle tallentimen käytön ja sen, että voi itse kokeilla äänittämistä. Tosin äänittäminen oli tälle oppilaalle aluksi vaikeata.

Kun ei tiennyt miten nämä laitteet toimii, niin sen takia.

Eli välineestä ei ole hyötyä, mikäli sitä ei osaa käyttää.

Toinen oppilas halusi tulla työpajaan kokeilemaan jotakin uutta.

No, mä vaan mietin, et mä en oo ennen tehnyt sellaista, niin se olis kiva kokeilla sitä.

Kaikki kolme haastateltavaa pitivät ulkona maisemien äänittämisestä. Yksi piti nimenomaan veden äänittämisestä.

Et siitä saa aika hyviä äänityksiä otettua. Jos se liplattaa silleen. Jos se ei liplata, niin sit siitä ei oikein saa mitään silleen.

Hänen kokemuksensa vedestä oli tarkentunut, koska äänityspäivänä vesi ei juurikaan liplattanut ja hän joutui parinsa kanssa ratkaisemaan veden äänen toisin.

Luonnossa äänittämistä kuvattiin kahdessa haastattelussa kivaksi.

[...]niin kun se oli sellasta niin kun kivaa ja mä tykkäsin siitä, kun tai kun sai ite tehdä niitä ääniä tuol ulkona.[...] Silloin mä tajusin, että mä olin pitänyt äänittelyä ihan hölmönä mut silloin mä tajusin, et se oli ihan kivaa.

No se oli mielenkiintoista, kun kuuli ne [äänet] sillee eri tavalla kuin normaalisti. [...] se [maisema korvakuulokkeiden läpi] oli tarkempi.

Jälkimmäisessä oppilas arvioi kuulemaansa ja koki, että tallennin antaa mahdollisuuden tarkempaan kuunteluun. Tässä ollaan saman äärellä kuin työpajatyöskentelyn havainnossa, kun yksi oppilas kuvasi äänittämistä ”superkuunteluksi”⁹². Oppilaat olivat siis keskittäneet kuuloaistinsa maisemaan ja havainnoineet sitä mikrofonien kautta. Kun tallennettuja äänityksiä kuunneltiin, he kykenivät jossain määrin ilmaisemaan mitä äänimaisemassa kuulevat, kuten edellisessä luvussa kävi ilmi. He siis kykenivät ilmaisemaan itseään ja jakamaan asioita maailmassa, joka syntyi ryhmässä työpajatyöskentelyn aikana.

Kysymykseen, voisivatko äänitetyt maisemat olla osa koulujen ympäristökasvatusta⁹³, oppilaat vastasivat yksiselitteisesti kyllä. Kaksi kolmesta piti kuitenkin työpajatyöskentelyä ja itse luontoon menemistä itselleen sopivampana tapana tutustua äänimaisemiin omassa ympäristössään.

Ehkä kun menee ite sinne.

Ehkä se, että ite tekee.

Lähes identtiset vastaukset ovat hieman epävarman oloisia. Kuitenkin yhden haastateltavan mielestä kokemus äänittämisestä oli sen verran miellyttävää, että sellaisen kokemuksen voisi jakaa muillekin.

No, vois se. Mun mielestä on pääasia se, että kaikki pääsis kokeilemaan, koska mäkin pidin tota ihan hölmönä, vaik se olikin ihan kivaa.

Hän oli myös oivaltanut työpajatyöskentelyn aikana äänistä jotakin mielestään olennaista.

[...] mä niin kun tajusin, miten ne kaikki on tehty. Kun ennen, joskus pienenä mä luulin, et oli vaan laitettu – kun oli sellainen hirvee vesiliplatus ja mä luulin, et oli otettu ihan pieni sellainen ja laitettu päällekkäin ja peräkkäin, kun se kuulostaa ihan siltä.

LH: Ja sitten se kaikki tapahtuukin luonnossa, niinkö?

⁹² Ks. tutkielman s. 43–44.

⁹³ Käytin kysymyslomakkeessa sanaa ”ympäristökasvatus”, vaikka sitä ei itse asiassa mainita opetussuunnitelmassa. Tarkoitin sillä kestävän kehityksen opetusta, minkä myös ilmaisin haastattelutilanteessa jokaiselle haastateltavalle.

B: Niin.

Toisen mielestä äänimaisemien kuuntelu ei välttämättä sovi koulutyön osaksi, mutta työpajatyöskentely kyllä.

Vois se joku valinnaisaine olla silleen.

Haastattelut osoittavat, että työpajatyöskentelyyn ja maisemäänityksiin osallistuneet oppilaat kokivat työskentelyn mielekkäänä ja uusia ajatuksia herättävänä. He kuulivat tarkemmin tai eritavalla ympäristöään. Kun he vertasivat ensimmäistä äänimaisemakuuntelua työpajatyöskentelyyn ja mahdollisuuteen äänittää maisemia, he päätyivät, joskin vähän epävarmasti, pitämään työpajatyöskentelyä ja äänimaisemien äänittämistä sopivampana tapana tutustua luontoon kuin pelkkien äänimaisemien kuuntelua. Työpajatyöskentely ja äänimaisemien äänittäminen luonnossa voisivat olla osa koulutyötä, yhden ehdottaessa, että työpajatyöskentely sopisi valinnaisaineeksi.

Jos tarkastelee haastatteluaineistoa niiden käsitteiden valossa, jotka olen valinnut tutkimukselliseen tarkasteluun, haastatteluaineistosta oli löydettävissä havaitseminen, aistit ja täälläolo. Myös huolehtiminen ja katseen tarkentaminen olivat teemoina esillä.

Yksi oppilas koki vahvasti, että työpajatyöskentely mahdollisti rauhassa työskentelyn.

Haastattelussa hän toi esiin myös tarpeen olla maisemassa, joka on hiljainen. Sellainen maisema hänelle löytyy mökiltä.

Kun on tottunut kaikkeen meluun täällä kaupungissa, niin sitten on – jotenkin niin kun sielu lepää, kun pääsee sinne hiljaisuuteen. Ja siellä niin kun tajuu sen mitä hiljaisuus oikeesti niin kun on.

Vastauksessa ovat vahvasti läsnä havaitseminen ja aistit. Myös katseen tarkentaminen maisemaan on läsnä, jos kohta maisemaan kohdistuu tässä tapauksessa kuulon tarkentaminen. Oppilas kokee syvästi hiljaisuuden merkityksen elämässään. Vastaus viittaa siihen, että oppilas pohtii myös täälläolemisen teemaa ja sen merkitystä. Tämänkaltaisen työskentely voisi auttaa oppilasta jatkossakin pohtimaan omia tunnekokemuksiaan ja mieltymyksiään sekä (asuin)ympäristöönsä liittyviä tarpeitaan.

Samaisen oppilaan vastauksessa pilkahtaa esiin myös huolehtimisen teema, kun hän pohtii äänitystyöpajojen mahdollisuuksia kestävän kehityksen opetuksen osana.

Ainakin tollasessa rauhallisessa maisemassa [voisi olla mahdollisuuksia], sen vois laittaa johonkin mainokseen, niin ihmiset tajuais, et miten ne on tuhonneet tätä luontoa.

Vastaus sisältää huolen luonnon tilasta ja halun tehdä jotakin tilanteen parantamiseksi. Vastaus kuvaa myös hyvin sitä, miten luontevasti oppilas lukee mediaympäristöään ja ymmärtää median mekanismeja.

Kaiken kaikkiaan yksilöhaastattelut osoittavat, että työpajatyöskentely syventää kokemusta äänimaisemista ja niiden tulkinnasta, kun oppilas voi mennä luontoon ja äänittää maisemia. Haastattelut toivat myös esiin sen, että työpajatyöskentely sopisi oppilaiden mielestä koulun arkeen, tosin valinnaisaineena. Myös *huolehtimisen* teema, *katseen tarkentaminen* sekä *havaitseminen* ja *aistit* tulivat esiin haastatteluaineistosta.

5 Pohdinta

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia äänitettyjen maisemien sopivuutta yläkoulujen kestävän kehityksen opetuksen tueksi. Tutkin myös sitä, voisivatko oppilaat itse äänittää maisemia työpajoissa ja syntykökö tällöin voimakkaampi kokemus luonnosta ja sitä kautta tarve huolehtia luonnosta paremmin.

Oletukseni siitä, että äänitetyillä maisemilla olisi paikkansa koulujen opetuksessa osoittautui oikeaksi, sillä nuoret kokivat voimakkaita tunteita ja muistoja kuuntelun aikana. Tämä tuli esiin sekä kyselylomakkeen vastauksissa että muistilapuissa, joihin he kirjasivat kuuntelun aikana miellehtymisiä ja ajatuksia kuullusta. He ilmensivät vastauksissaan monia täälläolon ja huolehtimisen kokemuksia, jotka ovat merkityksellisiä ihmisen olemassaololle maailmassa.⁹⁴ Lisäksi ilmeni, että monet oppilaat kykenivät siirtymään kuuntelutilanteessa ajassa ja paikassa toisaalle, mikä on yksi aisteihimme liittyvä tärkeä ominaisuus⁹⁵.

Toinen oletukseni, että työpajatyöskentely ja oppilaiden mahdollisuus itse äänittää luonnossa maisemia kasvattaa ymmärrystä äänitetyistä maisemista, oli oikea. Työpajaan osallistuneet oppilaat kokivat, että he kuulivat paremmin ympäristöönsä käyttäessään tallenninta ja tutkiessaan akustista maailmaa mikrofonin kautta kuunnellen. Yksi oppilas kutsuikin mahdollisuutta ”superkuuloksi”. Oppilaat siis käyttivät välinettä, joka mahdollisti heille äänimaisemien tekemisen itse. Äänimaisemista tuli käsilläolevuutta, joka mahdollistaa ymmärtämisen ja käsittämisen sekä ajan kuluessa sen määrittämisen, minkälaisia erilaiset äänimaisemat ovat.⁹⁶ He kykenivät myös arvioimaan äänittämiään maisemia ja valitsemaan, mikä heidän omista äänityksistään oli paras jaettavaksi yhteisessä kuuntelutilanteessa toisten kanssa. Tämä kyky viittaa siihen, että yläkouluikäiset kuuntelevat ja katselevat paljon mediatuotteita ja heidän medialukutaitonsa on teknisesti hyvä.

Oletukseni siitä, että äänitetyt maisemat ja työpajatyöskentely sopisivat yhdeksi osaksi yläkoulujen kestävän kehityksen opetusta, oli osittain oikea. Tutkimukseni osoitti, että oppilaat kokivat äänitetyt maisemat kiinnostavina. Työpajatyöskentely koettiin kuitenkin innostavampana.

Työpajatyöskentely sopisi oppilaiden mielestä kestävän kehityksen teemojen käsittelyyn paremmin, tällöin valinnaisaineena.

⁹⁴ Heidegger 2000, 80–83.

⁹⁵ Merleau-Ponty 1993, 26; 2012, 315–316.

⁹⁶ Heidegger 2000, 89, 97.

Kenttätutkimukseni kesti yhteensä kuukauden verran, jolloin olin koulussa eri aikoina muutamia tunteja kerrallaan. Tänäkin aikana syntyi kuva koulun arjesta, jonka täyttävät moninaiset mahdollisuudet, loputon kiire ja melu. Ehkä tämä mittava mahdollisuuksien moninaisuus kera kiireen vaikutti oppilaiden ajatteluun niin, että heidän mielestään äänityöpajat voisivat sopia koulun arkeen, mutta vain valinnaisena aineena.

Kysymykseen siitä, synnyttäisivätkö äänitetyt maisemat ja työpajatyöskentely kiinnostuksen huolehtia luonnosta paremmin, aineistoni ei täysin vastaa. Tämä johtuu osittain kysymyksistä, joita oppilailta kysyttiin niin kuuntelutilanteessa kuin yksilöhaastatteluissa. Jos lähtisin nyt rakentamaan kysymysrunkoja, lisäisin niihin kysymyksen siitä, synnyttäisivätkö äänitetyt maisemat ja työpajatyöskentely kiinnostuksen huolehtia luonnosta paremmin. Tutkimukseni aineisto osoittaa kuitenkin, että äänimaisemat itsessään ja eritoten niiden äänittäminen saivat oppilaat suuntautumaan kohti luontoa ja ympäristöä tunteita ja mielikuvia herättävällä tavalla. Tämän kaltainen tunneyhteyden luominen on tärkeä osa huolehtimisen halua.

5.1 Tutkimuksen arviointi

Tutkimustuloksia arvioitaessa on otettava huomioon eräitä seikkoja.

Tutkimusjoukko on valittu sikäli satunnaisesti, että valintaa ohjasivat pääasiassa käytännön asiat, sillä koulutyö on nykyisin hyvin hektistä, eikä tämänkaltaista interventiota ole helppo toteuttaa missä tahansa koulussa tai milloin vain. Kenttätutkimukseni jakautui kuukauden ajalle, joten koulu valikoitui Porvoosta, koska asun kyseisellä paikkakunnalla. Myös luokat ja oppilaat valikoituivat käytännössä sen mukaan, milloin oppilailla oli kuvataideopintoja. Siksi lopputuloksena tutkimusryhmä koostui kahdesta seitsemänneistä ja yhdestä kahdeksannen valinnaisen luokasta. Tosin tarkoitukseni ei ollut vertailla aineistoa eri luokka-asteiden tai eri sukupuolien välillä, vaan kuuntelun tuottamaa aineistoa on käsitelty yhtenäisenä erottelematta luokka-asteita tai sitä, onko kysymyksessä tyttö, poika vai muun sukupuolinen.

On myös huomioitava, että kenttätutkimuksen ensimmäisessä vaiheessa, jossa oppilaat kuuntelivat äänimaisemia, ei kysytty lainkaan, sopisivatko äänimaisemat koulutyön osaksi. Tämä heikentää tulosten yleispätevyyttä, sillä tähän pääkysymykseen on vastannut vain kolmen oppilaan joukko. Toisaalta tutkimuksessani on kysymys tapaustutkimuksesta, jonka luonteeseen kuuluu, että

hyvinkin pienen joukon tai jopa yksittäisen ihmisen kokemuksesta voidaan tehdä laajempia johtopäätöksiä.⁹⁷

Tutkimukseni synnyttää myös jatkokysymyksen siitä, voisiko äänitettyjä maisemia ottaa käytännössä osaksi koulujen kiireistä arkea. Jaksaisivatko opettajat omaksua uutta kokonaisuutta, johon liittyy työpajojen osalta läheisesti uuden tekniikan opettelu? Asiaa voi verrata vuodesta 2016 lähtien asteittain voimaan tulleeseen koulujen opetussuunnitelmauudistukseen ja siinä kohtaan, jossa muun muassa draamanopintoja voidaan toteuttaa kouluissa valinnaisaineena.⁹⁸ Uudistuksen tuomista haasteista on tehty opinnäytetöitä⁹⁹, jotka osoittavat, että uudenlaisia tiloja, laitteita ja eritoten suunnittelua vaativia uusia elementtejä on haasteellista sisällyttää opettajan jo ennestään kuormittuneeseen koulutyöhön.¹⁰⁰ Lisäksi raja-aidat erilaisten taiteen menetelmien tuomisessa kouluun hiertävät.¹⁰¹

Tästä huolimatta uskallan väittää, että varsinkin äänitettyjen maisemien kuuntelu on helppoa järjestää millä tahansa tunnilla, ovathan av-järjestelmät opettajille tuttuja ja medialukutaidon opettaminen tärkeää.¹⁰² Internetistä on helppo löytää ääniarkistoja, joista valita hyviä äänimaisemia. Työpajatyöskentely sen sijaan vaatii enemmän osaamista opettajalta. Ei niinkään laitteiden osalta, jotka ovat koko ajan halpenemassa ja joiden käyttö on helpottumassa: markkinoilla on tallentimia¹⁰³, joiden avulla voi äänittää yhtä helposti ja korkeatasoisesti kuin kännykällä voi ottaa nykyisin kuvia. Työpajassa opettajalta vaaditaan kuitenkin akustisen maailman ymmärtämistä sekä äänityöskentelyyn liittyviä kuulemisen ja kuuntelemisen taitoja. Olisivatko opettajat valmiita tähän? Tutkimukseni osoitti, että oppilaat olisivat. Oppilailta oli myös ratkaisuehdotus: työpajat voisivat olla valinnaisaine.

Ehdottaisinkin, että *Äänitetty maisema* -työpajat voisivat olla koulun arjessa saarekkeita, jotka mahdollistavat pysähtymisen, kuuntelemisen ja sen pohtimisen, minkälaisessa maailmassa kukin toivoisi elävänsä. Ne voisivat olla myös taiteen tekemisen paikkoja. Kasvatustieteilijä Gert Biesta (2018) on tuonut esiin, kuinka koulujen opetussuunnitelmat valjastavat taideaineet ja taiteen välineiksi, joiden avulla saavutetaan määriteltävissä, mitattavissa ja arvioitavissa olevia taitoja. Sen

⁹⁷ Laine, Bamberg & Jokinen 2007, 27–31.

⁹⁸ Opetushallitus 2014, Perusopetuksen opetussuunnitelman ydinasiat.

⁹⁹ Harakkamäki 2016; Kuvaja 2016.

¹⁰⁰ Kuvaja 2016, 37.

¹⁰¹ Harakkamäki 2016, 49–51.

¹⁰² Opetushallitus 2014, Tukea digitaalisten taitojen kehittämiseen.

¹⁰³ Esimerkki: <https://www.verkkokauppa.com/fi/catalog/6035c/Mobiilitallentimet>

sijaan, että kysymme, mitä koulutus tuottaa, meidän tulisi Biestan mukaan kysyä, mitä koulutus merkitsee ja minkä koulutus tekee mahdolliseksi.¹⁰⁴

Biestan koulutuksen filosofian mukaan taide onkin jo itsessään paikka, jossa voi työstää kysymyksiä minuudesta, halusta ja maailmassa olemisesta.¹⁰⁵ Myös työskentely äänitettyjen maisemien kanssa ja maisemia äänittäen voisi olla taidetta, paikka, jossa jokainen voi äänittämällä ympäristöönsä tutkia kysymystä maailmasta ja ihmisestä siinä. Ei niin, että kysymme, kuka minä olen, vaan miten minä olen maailmassa tai itse asiassa kuinka meistä jokainen voi yrittää olla maailmassa.¹⁰⁶ Biesta varoittaa kuitenkin liiallisesta yksilön luovuuden korostamisesta ja vaatii keskustelua luovuuteen sisältyvistä arvoista kysyen: entä jos luova yksilö onkin rasisti?¹⁰⁷

Biestan filosofian avainsanoja ovat dialogi, maailma, vastukset, subjekti ja aikuisuus. Näistä viimeksi mainittu tarkoittaa vastuullista subjektiä, joka on dialogissa maailman kanssa, olematta maailman keskus.¹⁰⁸ Tällöin voi tulla arvokkaaksi myös se, että kaikki ei ole helppoa.¹⁰⁹

Taidekasvatuksen keskeisiin käsitteisiin kuuluu käsite *Bildung*, joka on saksaa ja tarkoittaa kirjaimellisesti kuvaa, luomusta, mutta sisältää laajemman merkityssisällön. Bildung on prosessi, joka sisältää uteliaisuutta ja halua tutustua tuntemattomaan tai tuntemattomiin ja jossa asetamme itsemme hankaukseen maailman kanssa.¹¹⁰ Me tarvitsemme tätä vastusta, jotta muokkautuisimme, tulisimme itseksemme ja voisimme ottaa paikkamme vastuullisena aikuisena.¹¹¹ Yläkoululaisen ei ole välttämättä helppoa katsoa tulevaisuuteen, jossa odottavat isot ja vaikeat kysymykset. Entä jos vaikeita tulevaisuudenkysymyksiä voisi käsitellä koulussa taidekasvatuksen avulla?

Muodostettaisiin koulun kiireisen arjen keskelle saareke, jossa voisi äänittää maailmaa ja kuunnella sitä. Ja samalla puhua siitä mikä on vaikeaa kuten esimerkiksi ilmastonmuutos.

5.2 Jatkotutkimustarpeet

Kysymykseen, kuinka paljon äänitettyjen maisemien kuuntelu tai äänittäminen lisäisi tietoisuutta ilmastonmuutoksesta tai vähentäisi ilmastonmuutoksen tuomaa ahdistusta, tutkimukseni ei vastaa

¹⁰⁴ Biesta 2018, 13.

¹⁰⁵ Ylitalo, 2021.

¹⁰⁶ Biesta 2018, 15.

¹⁰⁷ Biesta 2018, 14.

¹⁰⁸ Ajatus, jonka Biesta on lainannut ranskalaiselta Philippe Meirieuulta.

¹⁰⁹ Bonsdorff von 2020.

¹¹⁰ Bonsdorff von 2012, 4–6; Bonsdorff von 2020.

¹¹¹ Biesta 2018, 14.

lainkaan. Toisaalta kysymys nivoutui taustalle, kun tutkimukseni pääkohde oli nuorten ajatuksissa, tunteissa äänimaisemia kuunnellussa ja toiminnassa niitä tehdessä. Kysymys ilmastonmuutoksesta ja sen tuomasta ahdistuksesta nousi kuitenkin voimakkaasti esiin tutkimuksen kuluessa: osaltaan siksi, että aihe on tullut vahvasti globaalin keskustelun keskiöön näiden runsaan kahden vuoden aikana, kun olen tehnyt tutkimustani.¹¹² Tapaustutkimukselle on luonteenomaista tietynlainen prosessinomaisuus, jolloin uusia tärkeitä kysymyksiä voi nousta esiin tutkimuksen kuluessa. Tutkijan on kuitenkin kyettävä tekemään valintoja ja perustelevaan valintojaan, jotta tutkimusprosessi etenee hallitusti.¹¹³

Ilmastonmuutos ja erityisesti nuorten tuntema ilmastoahdistus on tärkeä asia, jota soisi tutkittavan tieteellisesti. Olisi tärkeää yleisestikin tarkastella, millä olisi vaikuttavuutta ilmastonmuutoksesta johtuvan ahdistuksen vähentämisessä ja positiivisen luontosuhteen¹¹⁴ syntymisessä ja olisiko äänitetyillä maisemilla ja työpajatyöskentelyllä osansa siinä.

Tutkimukseni tulosten valossa äänitetyillä maisemilla voisi olla paikkansa laajemminkin taidekasvatuksen kentällä taidelähtöisen työskentelyn näkökulmasta. Kuten aineistoni osoitti, pelkästään äänitettyjen maisemien kuunteleminen kirvoitti oppilaissa monia tunteita, ajatuksia ja muistoja. Ne nostivat esiin kokemuksia, jotka olivat jääneet mieleen ja nousivat esiin kuuntelun kautta. John Dewey (2010) puhuu yksittäisen kokemuksen tärkeydestä ihmiselle ja korostaa, että yksittäisellä kokemuksella on esteettinen laatunsa. Sana esteettinen viittaa ”kokemukseen, joka arvostaa, havaitsee ja nauttii”.¹¹⁵ Yksittäisissä kokemuksissa on toisiinsa nähden myös yksi yhteinen piirre: jokainen perättäinen osa virtaa seuraavaan saumattomasti ja seisauksitta. Tällöin myös ihmisen tunteet ja äly ovat toiminnassa mukana.¹¹⁶

Tosin Pauline von Bonsdorff muistuttaa, että vuorovaikutuksemme ympäristömme kanssa ei ole aina näin intensiivistä esimerkiksi esteettisen ympäristön suhteen. Saatamme kävellä kauniin puiston läpi ajattelematta sitä sinänsä tai voimme kuunnella musiikkia taustalla ilman että keskitymme sen estetiikkaan. Hän päätyy kuitenkin ehdottamaan, että esteettinen on läsnä aina siinä missä olemme, tiedostimmepa sitä tai emme.¹¹⁷ Niinpä äänityöpajat voisivatkin tarjota tilan katseen kohdistamiseen rauhassa ympäröivään esteettiseen maailmaan. Saarekkeen, jossa kaikilla olisi mahdollisuus löytää yksittäisiä esteettisiä kokemuksia arkipäivässään. Samalla äänityöpajat

¹¹² Ilmastonmuutokseen liittyvät kysymykset aktualisoituivat vasta kenttätutkimukseni jälkeen.

¹¹³ Häikiö & Niemenmaa 2007, 41–42, 49–50; Malmsten 2007, 57–58, 72–73.

¹¹⁴ Positiivisella luontosuhteella tarkoitetaan tässä sitä, että oppilaat kykenisivät kokemaan myös luonnon kauneuden ja sitä kautta sen arvon luonnon säilyttämisen kannalta.

¹¹⁵ Dewey 2010, 64.

¹¹⁶ Dewey 2010, 53, 55.

¹¹⁷ Bonsdorff von 2020.

toteuttaisivat peruskoulun peruseriaatetta siitä, että kaikille tarjotaan tasa-arvoisesti samat mahdollisuudet oppia¹¹⁸, tässä tapauksessa arjen estetiikkaa yksittäisen kokemuksen kautta.

John Dewey lähtee ajattelussaan taiteen kokemisesta, mutta laajentaa yksittäisen kokemuksen käsittämään myös tekemällä kohdattuja kokemuksia.¹¹⁹ Hän painottaa, että jokainen kokemus nousee vuorovaikutuksesta elävän olennon ja hänen elämismaailmansa välillä.¹²⁰ Syntyy vuorovaikutusympäristö¹²¹, joka tutkimukseni nuorille muodostui äänitetyistä maisemista ja maisemien äänittämisestä. He altistuivat vuorovaikutusympäristölle varsinkin työpajassa, kun he saivat liikkua luonnossa, äänittää itse ja keskustella kuuntelutilanteessa kuulemastaan keskenään.

Vaikka äänitetyt maisemat tai itse äänitetyt maisemat eivät kaikkien mielestä ole taidetta, niiden kautta syntyneet yksittäiset kokemukset voisivat olla pohjana taiteelliselle työskentelylle.

Ehdotankin perustettavaksi sana- ja äänityöpajoja eri puolille Suomea. Sanatyöpajoissa kuunneltaisiin äänitettyjä maisemia ja kirjattaisiin kuuntelukokemuksia. Ainakin omassa tutkimuksessani nuorten kirjaamat assosiaatiot olivat kuin runoja. Samalla tavalla työpajoissa voisi syntyä tekstiä, joka äänitettäisiin. Äänityöpajassa voitaisiin jatkaa sanatyöpajassa tehtyjen tekstien kanssa. Osallistujat kokoaisivat sanoista, itse tehdyistä maisemääänityksistä ja äänikirjaston äänistä oman taiteellisen tulkintansa maailmasta ympärillään ja suhteestaan siihen. Samalla vuorovaikutus työpajoihin osallistuvan ryhmän sisällä voisi tuottaa keskustelua ja vastauksia moniin kysymyksiin, jotka nuoria askarruttavat.

Työpajojen aiheena voisi olla esimerkiksi ilmastoahdistus, jota voisi purkaa oman ja yhteisen työskentelyprosessin avulla. Mahdolliset valmiit taiteelliset työt voitaisiin julkaista netissä podcasteihin käytettävillä julkaisualustoilla¹²². Tällöin antaisimme nuorille äänen ja yhden kanavan vaikuttaa, sillä liian usein heidän äänensä yhteiskunnallisessa keskustelussa ja päätöksenteossa ohitetaan, vaikka kysymys on heidän elämästään.¹²³ Työpajojen töistä syntyisi myös luonteva tutkimusaineisto, jota olisi kiinnostavaa lähteä tutkimaan esimerkiksi eettisistä lähtökohdista tai nuorten osallisuuden näkökulmasta.

¹¹⁸ Opetushallitus 2014, 15.

¹¹⁹ Dewey 2010, 53, 57.

¹²⁰ Dewey 2010, 59.

¹²¹ Dewey 2010, 60.

¹²² Tällä hetkellä monet yhteisöt ja yksityiset henkilöt tekevät podcasteja ja julkaisevat niitä tarjolla olevilla alustoilla. Äänitetty maisema -työpajojen lopputyöt voitaisiin julkaista jollakin näistä nettialustoista.

¹²³ Bonsdorff von 2012, 8–9.

5.3 Johtopäätökset

Tulokset osoittavat, että äänitetyillä maisemilla voisi olla paikkansa koulujen kestävän kehityksen opiskelussa. Äänitetyt maisemat, kuunnellen tai itse tehden, voivat olla väylä tutustua lähiluontoon. Niiden avulla voi siirtyä ajassa ja paikassa eri puolille maailmaa tai omien muistojensa ääreen. Ääni on alitajuntaan voimakkaasti vaikuttava asia ja siksi äänitetyt maisemat voivat parhaimmillaan synnyttää tunteita ja ajatuksia, jotka lisäävät oppilaiden itseymmärrystä mutta myös ymmärrystä luonnosta ja sen suojelusta. Parhaimmillaan ymmärrys voisi johtaa positiivisiin ilmastotekoihin, ilman ahdistusta.

Lähteet

Kirjalliset lähteet

Abram, David. (1997). *The Spell of the Sensuous. Perception and Language in a More-Than-Human World*. New York: A Division of Random House.

Ampuja, Outi. (2016). Tulkintoja hiljaisuuden merkityksestä. Teoksessa Järviluoma, H. & Piela Ulla (toim.) *Äänimaisemissa*, Kalevalaseuran vuosikirja 95, (s. 73–98). Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Bachelard, G. (2003). *Tilan poetiikka*. (Suom. T. Roinila, alkuteos *La poetique de l'espace*, 1958). Helsinki: Nemo.

Bachelard, G. (2015). *Vesi ja Unet. Essee materialistisesta mielikuvituksesta*. (Suom. J. Blomstedt, alkuteos *L'Eau et les Rêves. Essai sur l'imagination de la matière*, 1942). Saksa: Pro&Contra, ntamo.

Backman, J. & Luoto M. (toim.) (2006). *Heidegger. Ajattelun aiheita*. Tampere: Eurooppalaisen Filosofian seura ry.

Berleant, A. (2002) Maa ilma vedestä käsin. Teoksessa Y. Sepänmaa & L. Heikkilä-Palo (toim.), *Vesi vetää puoleensa*, (s. 228–237). Helsinki: Maanhenki Oy.

Berleant, A. (2005). *The Aesthetics of Environment. Variations on a Theme*. Hants: Ashgate Publishing Limited.

Biesta, G. (2018). What if? Art education beyond expression and creativity. Teoksessa N. Christopher, G. Biesta, & D.R.Cole (toim.), *Art, Artists and Pedagogy. Philosophy and the Arts in Education*, (s. 11–20). Routledge.

Bonsdorff von, P. (2012). *Aesthetics and Bildung*. Diogenes, 1–12.

Dewey, J. (2010). Taide kokemuksena, luku III: "Yksittäinen kokemus". (Suom. Antti Immonen ja Jarkko S. Tuusvuori, alkuteos: *Art as Experience*, 1934). niin & näin

Dreyfus, H.L. (1991). *Being-in-the-World. A Commentary on Heidegger's Being and Time, Division I*. Cambridge, Massachusetts; London, England: The MIT Press.

Häikiö, L. & Niemenmaa, U. (2007). Valinnan paikat. Teoksessa M. Laine, J. Bamberg & P. Jokinen (toim.) *Tapaustutkimuksen taito*, 41–56. Helsinki: Gaudeamus.

- Heidegger, M. (2000). *Oleminen ja aika*. Suom. Reijo Kupiainen. Tampere: Vastapaino.
- Heidegger, M. (2008). *Being and Time*. (Alkuteos, *Sein und Zeit*). New York: HarperCollins.
- Huhtamäki, H. (2016). Äänimaisemista mielenmaisemiin. Teoksessa H. Järviluoma & U. Piela (toim.) *Äänimaisemissa*, Kalevalaseuran vuosikirja 95, 156–171. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Järviluoma, H. & Piela, U. (2016). Äänimaisemat tulkintojen kohteena. Teoksessa H. Järviluoma & U. Piela (toim.) *Äänimaisemissa*, Kalevalaseuran vuosikirja 95, 7–12. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Kakkori, L. (toim.) (2003). *Katseen tarkentaminen, kirjoituksia Martin Heideggerin Olemisesta ja ajasta*. Jyväskylä: SoPhi71, Jyväskylän yliopisto.
- Koivumäki, A. (2018). *Maiseman äänittäminen. Äänimaiseman tutkimus äänittämisen tukena*. Aalto-yliopiston julkaisusarja DOCTORAL DISSERTATIONS 60/2018. Helsinki: Aalto ARTS Books
- Laine M., Bamberg J. & Jokinen, P. (2007). Tapaustutkimuksen käytäntö ja teoria. Teoksessa M. Laine, J. Bamberg & P. Jokinen (toim.) *Tapaustutkimuksen taito*, (s. 9–38). Helsinki: Gaudeamus.
- Malmsten, A. (2007). Rajaamien. Teoksessa M. Laine, J. Bamberg & P. Jokinen (toim.) *Tapaustutkimuksen taito*, (s. 41–56). Helsinki: Gaudeamus.
- Merleau-Ponty, M. (1993). *Silmä ja mieli*. (Suom. Kimmo Pasanen, alkuteos: *L'Œil et l'Esprit*, *Éditions Gallimard* 1964). Helsinki: Taide.
- Merleau-Ponty, M. (2012). Maurice Merleau-Pontyn julkaisematon kirjoitus. Filosofin katsaus tuotantoonsa. (Suom. Miika Luoto, alkuperäinen kirjoitus Editions Verdier, 2001). Teoksessa M. Luoto & T. Roinila (toim.), *Epäsuora mieli ja hiljaisuuden äänet*, (s. 59–77). Helsinki: Nemo.
- Merleau-Ponty, M. (2012). Epäsuora kieli ja hiljaisuuden äänet. Jean-Paul Sartrelle. (Suom. Tarja Roinila. Alkuperäinen kirjoitus Editios Gallimard 1960). Teoksessa M. Luoto & T. Roinila (toim.), *Epäsuora mieli ja hiljaisuuden äänet*, (s. 257–351). Helsinki: Nemo.
- Merleau-Ponty, M. (2014). *Phenomenology of Perception*. (Alkuteos: *Phénoménologie de la perception*, 1945). London & New York: Routledge.

Miettinen, T., Pulkkinen, S. & Taipale, J.(toim.) (2010) *Fenomenologian ydinkysymyksiä*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Uimonen H. (2016). Muuttuneet suomalaiset äänimaisemat ja kuulumisen politiikka. Teoksessa H. Järviluoma & U. Piela (toim.) *Äänimaisemissa*, Kalevalaseuran vuosikirja 95, (s.15–33). Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Verkkolähteet

Apple.com. *Ääni ja kuulo*. (19.02.2021) Haettu osoitteesta <https://www.apple.com/fi/sound/>

Bonsdorff von, P. (16.11.2020). *Taide kulttuurisena ilmiönä* -luentosarja, luento 6 [video]. Haettu osoitteesta:

<https://m3.jyu.fi/jyumv/ohjelmat/hum/musiikin-taiteen-ja-kulttuurin-tutkimuksen-laitos/taidekasvatus/taip1101-taide-kulttuurisena-ilmiona/luento-6-16-11.2020>

Koppa, Jyväskylän yliopisto. (23.4.2015). *Fenomenologinen tutkimus*. Haettu osoitteesta:

<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/fenomenologinen-tutkimus>

Haclin, S., Hotanen, J. & Yli-Tepsa, H. (28.09.2011) *Merleu-Ponty, Maurice*. Haettu osoitteesta:

<https://filosofia.fi/fi/ensyklopedia/merleau-ponty-maurice>

Harakkamäki, J. (2016) *Peruskoulun ja taiteen välissä. Teatteripedagogiikka suomalaisen peruskoulu-uudistuksen keskellä*. Aalto-yliopisto. Haettu osoitteesta:

https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/236107/Harakkamaki_Jatta_2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Häkkinen, L. (2018) *Siirretty maisema: vesi ääniteoksen esteettisenä elementtinä*.

(kandidaattitutkielma, Jyväskylän yliopisto) Haettu osoitteesta:

<https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/58102>

Häkkinen, L. (15.04.2021) *Talvivirta, Kesälaiturilla ja Sade*. Teokset löytyvät osoitteesta:

<https://soundcloud.com/user-785647379/sets/leena-hakkisen-maisteritutkielman-2021-aaniteokset>

Kuvaja, T. (2016) *Draamakasvatus alakoulussa: luokanopettajien kokemuksia draaman opetuskäytöstä*. Jyväskylän yliopisto. Haettu osoitteesta:

<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/50120/1/URN%3ANBN%3Afi%3Aju-201606062890.pdf>

naturakademin learning lab with Dr. David Abram (5.11.2010) *The Ecology of Perception and Language*. Stocholm [video]. Haettu osoitteesta:

https://www.youtube.com/watch?v=Ed44p94_B0k

Nygren, J. (02.05.2013) *Korvan aistit*. Yle.fi. Haettu osoitteesta:

<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2012/11/06/korvan-aistit>

Opetushallitus, *Peruskoulun opetussuunnitelman perusteet*. (2014:96). Haettu osoitteesta: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/perusopetuksen-opetussuunnitelman-perusteet>

Opetushallitus, *Perusopetuksen opetussuunnitelman ydinasiat*. (2014). Haettu osoitteesta: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/perusopetuksen-opetussuunnitelman-ydinasiat#35812284>

Opetushallitus, *Tukea digitaalisten taitojen kehittämiseen varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa*. (16.02.2021) Haettu osoitteesta: <https://www.oph.fi/fi/uutiset/2021/tukea-digitaalisten-taitojen-kehittamiseen-varhaiskasvatuksessa-seka-esi-ja>

Pihkala, P. (2019) *Ilmastoahdistus ja sen kanssa eläminen*. MIELI Suomen mielenterveys ry
Haettu osoitteesta: https://mieli.fi/sites/default/files/materials_files/ilmastoahdistusraportti-mieli2019-web.pdf

Ylitalo, S. (2021) *Kasvatustieteen professori Gert Biesta: Taiteen merkitys ei ole hyödyssä*. ARTSEQUAL. Haettu osoitteesta: https://www.artsequal.fi/ajankohtaista/lue-sisalto/-/asset_publisher/yhbRkxQLJGsz/content/kasvatustieteen-professori-gert-biesta-taiteen-merkitys-ei-ole-hyodyssa

Liitteet

LIITE 1

Porvoon Pääskytien koulu, Kuvataideluokka 17.05.2019.

Kuva 1: Kuvataideluokkaan rakennettu kuuntelutila ulkoa päin.

LIITE 1

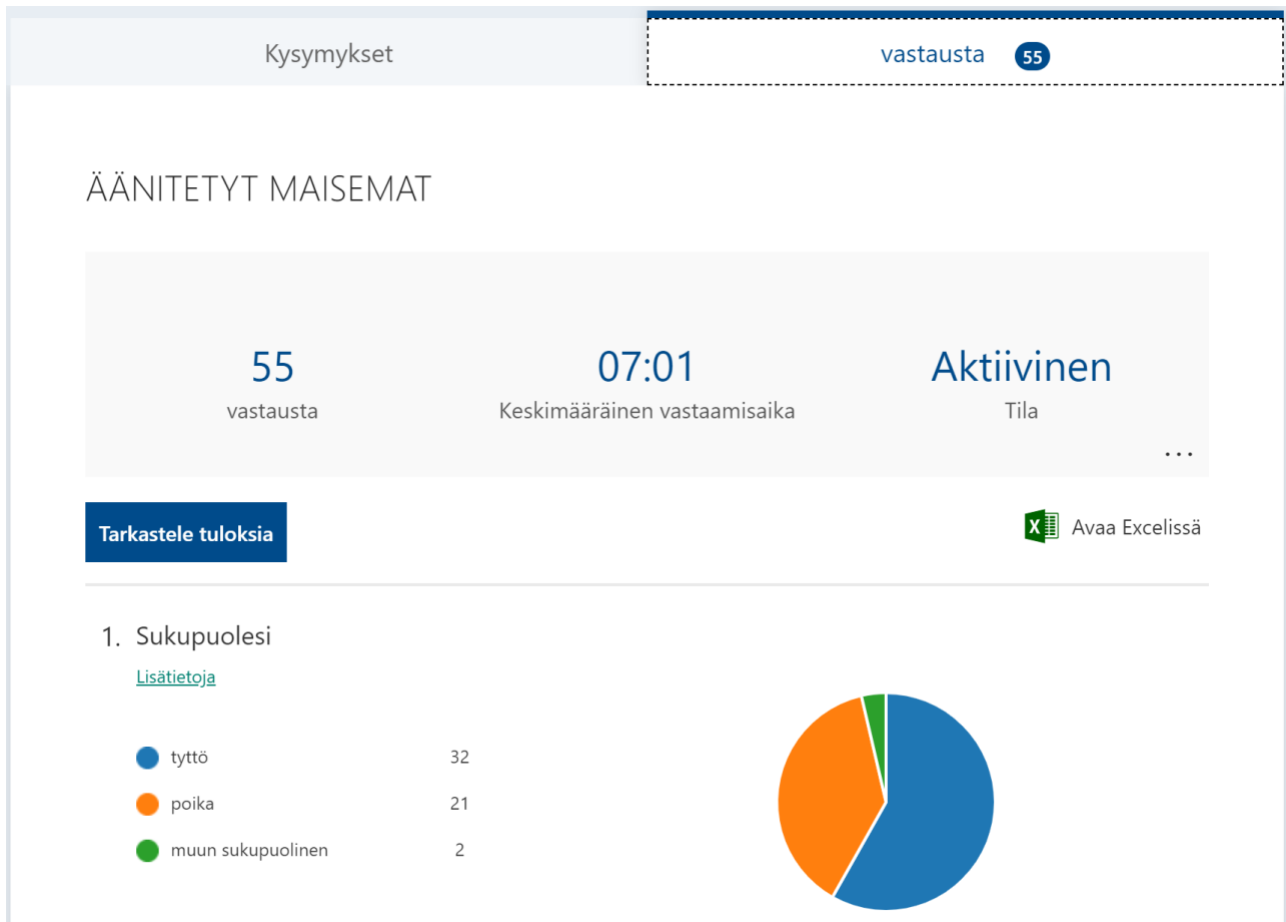
Kuva 2: Kuuntelupaikat *Kesälaiturilla*- ja *Sade*-teosten kuunteluun.

Kuva 3: *Talvivirta*-kuuntelun tarvikkeet eli korvakuulokkeet, kynä ja muistiinpanolaput.

LIITE 2

Äänitetyt maisemat – Pääskytien koulun kysymykset ja vastausdataa.

2. Syntymävuotesi

[Lisätietoja](#)

55

vastausta

Uusimmat vastaukset

"2005"

"2005"

"2005"

3. Mitä maisemat toivat mieleesi?

[Lisätietoja](#)

55

vastausta

Uusimmat vastaukset

"kaikki toivat"

"Vettä koskia"

"Kolmio toi mieleen vesi sateen ja katoksen. Ympyrä toi mieleen joen ..."

4. Synnyttivätkö maisemat muistoja mieleesi? Minkälaisia?

[Lisätietoja](#)

54

vastausta

Uusimmat vastaukset

"retkeilyn"

"Joo ku olitiin uimassa koskella"

"Ei synnyttänyt muistoja."

5. Synnyttivätkö maisemat tunteita mieleesi? Minkälaisia?

[Lisätietoja](#)

49

vastausta

Uusimmat vastaukset

"positiivisia"

"Ei"

"Ei tuonut tunteita."

6. Mistä maisemasta pidit eniten? Miksi?

[Lisätietoja](#)

55

vastausta

Uusimmat vastaukset

"ympyrä se toi muistoja eniten ja se rauhoitti"

"Neliöstä"

"Neliöstä koska se toi mieleen kesän ja mökin."

7. Mistä maisemasta et pitänyt? Miksi?

[Lisätietoja](#)

50

vastausta

Uusimmat vastaukset

"pidin kaikist ne olivat kivoja muistoja herättäviä"

"Kolmiosta koska sato ja oli ukkonen"

"Kolmiosta koska se toi mieleen syksyn vesi sateet."

8. Minkä sanan/mitä sanoja maisema toi mieleesi?

[Lisätietoja](#)

55

vastausta

Uusimmat vastaukset

"lokki tori sade puro kalastus"

"Kosken veden ltinaa "

"Joen ja kovan virtauksen"

9. Minkä sanan/mitä sanoja maisema toi mieleesi?

[Lisätietoja](#)

54

vastausta

Uusimmat vastaukset

"Linnut metsä joki"

"Meren ja linnut."

10. Minkä sanan/mitä sanoja maisema toi mieleesi?

[Lisätietoja](#)

54

vastausta

Uusimmat vastaukset

"Sataa vettä ukkonen"

"Katoksen ja vesi sateen."

11. Haluaisitko osallistua tutkimuksen toiseen osioon, jossa äänität itse maisemia kannettavalla tallentimella?

[Lisätietoja](#)

● Kyllä	10
● Ei	45

12. Jos vastasit edelliseen kyllä, kerro vielä etunimesi ja luokka

[Lisätietoja](#)

11

vastausta

Uusimmat vastaukset

13. Jos lupalappu puuttui, kirjoita nimesi ja tuo lappu perjainhin mennessä.

[Lisätietoja](#)

5

vastausta

Uusimmat vastaukset

HAASTATTELUKYSYMYKSET TYÖPAJASSA TYÖSKENNELLEILLE (äänitetyn haastattelun kysymykset)

Aluksi:

Tässä lomakkeessa on kuusi (6) kysymystä liittyen *Äänitetyt maisemat* -tutkimuksen äänityöpajan työskentelystä, johon olet osallistunut. Kysymyksiin vastaaminen on täysin vapaaehtoista eikä henkilöllisyytesi tule tutkimuksessa esiin, jos päätät vastata kysymyksiin.

Vastauksesi voivat olla pitkiä, keskimittaisia tai lyhyitä. Voit jättää myös jonkun kohdan vastaamatta. Kysymyksiin ei myöskään ole oikeita tai väriä vastauksia.

1. Mikä sai sinut kiinnostumaan äänityöpajasta ja vastaamaan kyllä 17.5.2019 kyselyssä työpajatyöskentelylle?
2. Äänitimme ensimmäisellä äänityöpajakerralla erilaisia akustisia tiloja. Mitä ajatuksia harjoitukset herättivät sinussa? Mitä opit?
3. Menimme toisella äänityöpajakerralla ulos äänittämään äänimaisemia. Minkälaisia ajatuksia äänittäminen luonnossa herätti mielessäsi? Mitä opit luonnosta?
4. Jos ajattelet äänimaisemia, joita kuultit tutkimuksen ensimmäisessä osiossa, jolloin kuuntelit kolmea erilaista äänimaisemaa (*talvivirta, kesälaiturilla ja syyssade*), ja vertaat kokemusta siihen, kun äänitit itse äänimaisemia, kumpi tapa on mielestäsi sinulle sopivampi tutustua luontoon? Vai onko kumpikaan? Perusteletthan vastauksesi.
5. Voisiko äänityöpajatyöskentely mielestäsi olla osa kouluopetusta ja näin osa ympäristökasvatusta? Perusteletthan vastauksesi.
 - *ympäristökasvatuksella tarkoitetaan kaikkea sitä opetusta ja kasvatuksellista toimintaa, joka tukee elinikäistä oppimista ja jonka tarkoituksena on muuttaa yksilöiden ja yhteisöjen arvot sekä toimintatavat kestäväen kehityksen mukaisiksi*
6. Mitä muuta haluaisit sanoa luokkasi kanssa 17.5.2019 äänitettyjen maisemien kuuntelusta tai meidän 26.4. ja 3.5. työpajoista?

Kiitos, että olit mukana työpajassa. Kiitos myös vastauksistasi 😊